

KNIHA DO VLAKU
POD PATRONACÍ
KNIHOVNY MĚSTA OSTRAVY
POBOČKA SVINOV

KNIHOVNA!!!
za vášm hleděj knihu...

5

2016
ročník 68

PŮJČ SI KNIHU

KNIHOVNA!!!
za vášm hleděj knihu...

BEZ PRŮKAZU

DRUHÁ ŠANCE PRO KNIHY

TÉMA

Strategie digitální gramotnosti

AKTUÁLNĚ

Jak čte česká internetová populace

JAK NA TO

Vzorové pracovní náplně pro knihovníky

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

9 770011 232004 05

Cena 40 Kč

- 163** ..... **TÉMA**
Strategie digitální gramotnosti: příležitost pro knihovny ☞ Jan Holeček
- 165** ..... „Kniha se jen tak nezbavíme,“ zaznělo v Březnu – měsíci Čtenářů
- 166** ..... Nejlepší webové stránky má Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně
- 168** ..... **ROZHOVOR** s Tomášem Pavelkou
„Knihovny, které zaspaly, se musí jednoduše probrat“ ☞ Lucie Rysnerová
- 171** ..... **JAK NA TO**
Vzorové pracovní náplně – pomůcka (nejen) pro personalisty – 1. díl ☞ Zlata Houšková
- 173** ..... **ČTENÁŘ PŘEDSTAVUJE KNIŽNÍ FESTIVALY**
Zámek plný knih: knižní veletrh na zámku Pardubice ☞ Renáta Tetřevová
- 175** ..... **Kramerius v českých a slovenských knihovnách na konci roku 2015** ☞ Aleš Brožek
- 179** ..... **JAK SE DĚLÁ DOBRÁ DĚTSKÁ KNIHOVNA...**
Žďárský rychlovlak ☞ Dagmar Kozlová
- 180** ..... **Znovu a lépe! Zpráva o digitalizaci z Hradce Králové**
☞ Lucie Jirků
- 184** ..... **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
Jak se budí knihovny: Celostátní a další akce ☞ Eva Husáková
- 185** ..... **Z POKLADŮ...**
Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově
Dílo Aloise Musila ☞ Vladislav Raška
- 187** ..... **JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS**
Pohádka čtvrtá: O spolupráci ☞ Věra Ondříčková
- 189** ..... **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
Design knihovnické propagace ☞ Eva Semrádová
- 190** ..... **RECENZE**
Metuzalémovy moudré rady americkým Adamům a Evám ☞ Petr Nagy
- 192** ..... **VÁLKA WALKEROVÝCH ANEB JAK VYZRÁT NA LITERÁRNÍ WORKSHOPY**
Vyprávějte příběh ☞ Jiří W. Procházka, Klára Smolíková
- 195** ..... **PSALO SE JINDE**
- 196** ..... **LITERÁRNÍ VÝROČÍ Červen**
- 197** ..... **JAN SEKAL SE HLÁSÍ Z FRANCIE**
- 199** ..... **ZE SVĚTA**
- 200** ..... **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

- 1 Zámek plný knih (str. 173) Foto archiv muzea
2 Knihovna Francouzské filmotéky v Paříži (str. 197) Foto Jan Sekal
3 Jak se dělá dobrá dětská knihovna ve Žďáře nad Sázavou (str. 179) Foto archiv knihovny
4 Jak na literární workshopy (str. 192) Foto archiv autorů

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):
Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz; redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), Bc. Svatomíra Fojtová, PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlínku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 € (dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 5. 2016.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- TOPIC: Digital literacy strategy Jan Holeček **163**
- March – Readers' Month: "We won't get rid of books just like that." **165**
- František Bartoš Regional Library in Zlín has the best web pages – BIBLIOWEB 2016 **166**
- INTERVIEW with seventeen-year-old librarian Tomáš Pavelka: "Libraries that have fallen behind simply have to catch up" Lucie Rysnerová **168**
- HOW TO: Sample job descriptions – an aid (not only) for human resources staff – 1 Zlata Houšková **171**
- ČTENÁŘ PRESENTS BOOK FESTIVALS: A chateau full of books: Pardubice Chateau book fair Renáta Tetřevová **173**
- Kramerius in Czech and Slovak libraries at the end of 2015 Aleš Brožek **175**
- HOW A GOOD CHILDREN'S LIBRARY IS MADE: Žďár express train Dagmar Kozlová **179**
- New and improved! Digitization report from Hradec Králové Lucie Jirků **180**
- LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: How libraries are built – Nationwide and other library events Eva Husáková **184**
- FROM THE TREASURES... The Karel Dvořáček Library in Vyškov: The work of Alois Musil Vladislav Raška **185**
- ELEVEN PUBLIC RELATIONS TALES: Fourth tale – On collaboration Věra Ondříčková **187**
- INSPIRATION FROM LIBRARIES **189**
- REVIEW: Methusalem's wise advice for American Adams and Eves Petr Nagy **190**
- WOLKER'S WAR OR HOW TO OUTWIT LITERARY WORKSHOPS: Tell a story Jiří Walker Procházka, Klára Smolíková **192**
- REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- THEMA: Die Strategie der Digitalbildung Jan Holeček **163**
- „Wir entledigen uns Bücher nicht so einfach,“ sagte man im März – dem Lesemonat **165**
- Die beste Webseite hat die Kreisbibliothek von František Bartoš in Zlín – BIBLIOWEB 2016 **166**
- GESPRÄCH mit einem siebzehnjährigen Bibliothekar Tomáš Pavelka: „Die Bibliotheken, die verschlafen, müssen einfach aufwachen“ Lucie Rysnerová **168**
- WIE DARAUF: Die Modelarbeitsinhalte – ein Hilfsmittel (nicht nur) für Personalleiter – 1 Zlata Houšková **171**
- ČTENÁŘ STELLT BÜCHERFESTIVALS VOR: Ein Schloss gefüllt mit Büchern: eine Büchermesse in dem Schloss Pardubice Renáta Tetřevová **173**
- Kramerius in den tschechischen und slowakischen Bibliotheken am Ende des Jahres 2015 Aleš Brožek **175**
- WIE MACHT MAN DIE GUTE KINDERBIBLIOTHEK: Der Žďár Schnellzug Dagmar Kozlová **179**
- Wieder und besser! Ein Bericht von Hradec Králové über die Digitalisierung Lucie Jirků **180**
- FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN: Wie weckt man die Bibliotheken – nationale und andere Bibliotheksveranstaltungen Eva Husáková **184**
- AUS SCHÄTZE... Die Bibliotheken von Karel Dvořáček in Vyškov: Das Werk von Alois Musil Vladislav Raška **185**
- ELF MÄRCHEN ÜBER PUBLIC RELATIONS: Das vierte Märchen – Über die Zusammenarbeit Věra Ondříčková **187**
- INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN **189**
- REZENSION: Weise Ratschläge von Methusalem für amerikanische Adams und Evas Petr Nagy **190**
- DER WALKERKRIEG VON WOLKERS ODER WIE KANN MAN DEN LITERARISCHEN WORKSHOPS BEIKOMMEN: Erzählt eine Geschichte Jiří Walker Procházka, Klára Smolíková **192**
- STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, když narazím na meze své digitální gramotnosti, zeptám se doma (mám tam totiž odborníka). Rubrika *Téma* květnového Čtenáře je tu pro všechny, kterým je jasné, že existují i systematictější způsoby, jak držet krok s přetokným rozvojem digitálních technologií. Strategický vládní dokument, o kterém je v článku řeč, zahrnuje období do roku 2020 a rozvíjí ho akční plán zavádění strategie do praxe (jeho schválení se předpokládá v červnu letošního roku). Článek mluví o tom, že ať se nám to líbí, nebo ne, vnikání digitálních novinek do svého osobního prostoru se nevyhneme – a to celoživotně. A protože velký význam pro zavádění zmíněné strategie do života je viděn v komunitním vzdělávání s důrazem na neformální učení, je to velká příležitost také pro knihovny.

Digitální svět si připomeneme také v předposlední ze série zpráv o digitalizaci v rámci krajských projektů financovaných z evropských fondů – tentokrát z Hradce Králové. A jak si jednotlivé knihovny v této oblasti stojí, zjistíme ze zprávy o Krameriovi, nejrozšířenějším systému pro zpřístupnění digitalizovaných dokumentů v knihovnách. Zmíníme výsledky a systém hodnocení letošního BIBLIOWEBU – knihovnář, které k prezentaci využívají své webové stránky tak zdařile, že získaly ocenění, gratulujeme!

Mezi předními články najdeme také první díl cyklu o standardech pracovních náplní knihovníků, který se tentokrát zaměřuje na typovou pozici knihovník-katalogizátor.

Čtitele tradičních hodnot a ověřených postupů jistě potěší rubriky *Z pokladů...* a *Recenze*. Seznámíme se s vyšovskou knihovnou a sbírkou dokumentů tamější regionální osobnosti, kněze, arabisty a cestovatele Aloise Musila; recenze tentokrát sází na klasiku a Kurta Vonneguta jr. Novátorství se starobylým prostředím se prolínají v člancích ze zámků – v rozhovoru se studentem gymnázia a mořickým knihovníkem Tomášem Pavelkou a ve zprávě o *Zámku plném knih* z Pardubic. Inspiraci jistě najdete i v dalších, prakticky a metodicky zaměřených člancích.

Ať se vám daří doma i v knihovnách namíchat ten správný poměr novátorství a konzervatismu, vám za redakci přeje

Barla Orlan!

● Moravská zemská knihovna v Brně z pověření Ministerstva kultury České republiky a ve spolupráci s Národní knihovnou ČR a Kabinetem informačních studií a knihovnictví FF MU připravuje **VI. ročník tradičního setkání knihovníků zemí V4+**, které si jako hlavní téma zvolilo *Knihovny v zemích V4+ v nástrahách digitálního věku*. Konference se uskuteční v Brně ve dnech **31. 5.–1. 6. 2016**. Program a další informace jsou k nalezení na <https://sites.google.com/a/mzk.cz/v4/home>.

● **SKIP ČR** srdečně zve na **9. valnou hromadu** spojenou s odbornou konferencí *Architektura a výstavba knihoven*. Na konferenci pohovoří zástupci knihovnických spolků z Francie, Německa, Rakouska a Slovenska. Setkání proběhne ve dnech **14.–16. 6. 2016** v hotelu Alessandria v Hradci Králové. Valné hromadě byla udělena záštita hejtmana Královéhradeckého kraje a primátora statutárního města Hradec Králové. Další informace včetně přihlášek jsou k dispozici na stránkách www.skipcr.cz.

NEUŠLO NÁM

● Ve středu **6. dubna 2016** proběhlo v Památníku národního písemnictví na Strahově vyhlášení **výsledků 23. ročníku celostátní soutěže Suk – čteme všichni**, ankety o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež vydanou v roce 2015. Ceny byly předány za přítomnosti spisovatelů, ilustrátorů a zástupců dětských čtenářů z celé republiky. Zároveň byly uděleny Ceny učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství, Ceny knihovníků a Cena Noci s Andersenem. Na závěr se uskutečnila velká autogramiáda oceněných tvůrců českých knih pro děti. Do ankety se zapojilo téměř dva tisíce mladých čtenářů. Akci *Suk – čteme všichni* pořádalo Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského ve spolupráci s Klubem dětských knihoven. Tato akce je jedinou celostátní anketou, která reflektuje novinky v oblasti literatury pro děti a mládež. Výsledky jsou uveřejněny na stránkách <http://www.npmk.cz/knihovna/vyhlaseni-vysledku-anketa-suk-cteme-vsichni-2015>.

● **Nejkrásnější české knihy roku 2015** byly vyhlášeny na slavnostním ceremoniálu 20. 4. 2016. Tradiční soutěž pořádaná Památníkem národního písemnictví a Ministerstvem kultury se nyní prezentuje **Výstavou 51+** v letohrádku Hvězda, kterou je možné navštívit do **29. 5. 2016**.

Strategie digitální gramotnosti: příležitost pro knihovny

V červnu loňského roku schválila vláda ČR *Strategii digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020*. Strategie digitální gramotnosti navazuje na dokument *Digitální Česko 2.0*, pojem digitální gramotnost a její rozvoj směřuje už ke konkrétním strategickým cílům a cílovým skupinám. Nositelem implementace byl vládou ČR ustanoven Fond dalšího vzdělávání jako respektovaná instituce v oblasti celoživotního vzdělávání.

Strategie digitální gramotnosti (dále jen SDG) je reakcí vedení státu na velmi rychlý, překotný a mnohdy živelný rozvoj digitálních technologií v posledních letech. Ať chceme nebo nechceme, jsme těmito technologiemi stále více obklopani a dnes už vstupují i do osobního prostoru jednotlivců (chytrá zařízení, nositelná elektronika atd.). Pro jejich bezpečné a smysluplné používání je třeba stále vyšší úroveň digitální gramotnosti.

SDG chápe pojem „digitální gramotnost“ v kontextu definice pojmu „gramotnost“ schválené UNESCO jako *soubor kompetencí nutných k identifikaci, pochopení, interpretaci, vytváření, komunikování a účelnému a bezpečnému užití digitálních technologií (jejich technických vlastností i obsahu) za účelem udržení či zlepšení své kvality života a kvality života svého okolí, tj. například za účelem pracovní i osobní seberealizace, rozvoje svého potenciálu a udržení či zvýšení participace na společnosti*.

„Rozvoj digitální gramotnosti“ definuje SDG jako *postupy, opatření a vzdělávací příležitosti, které programově propojují rozvoj logicky propojeného souboru dílčích kompetencí s otázkami jejich smyslu pro cílového jednotlivce nebo cílovou skupinu a se souběžným utvářením vazby na strategickou užitečnost těchto kompetencí při řešení problémů v každodenním osobním nebo profesním životě*.

Digitální gramotnost se proto z hlediska SDG skládá ze tří dimenzí: **motivační, kompetenční a strategické**. V následujících odstavcích si je představíme blíže.

Motivační dimenze je klíčová v tom smyslu, že ani výborné zvládnutí digitálních technologií nemusí nutně přinést očekávaný efekt, pokud jednotlivec postrádá motivaci používat tyto technologie ve svém každodenním životě a svou digitální gramotnost dále rozvíjet. Zahrnuje postoje, které jedinec zaujímá k digitálním technologiím a jejich užívání – tedy motivaci k užívání, osobní ambice či naopak obavy z jejich zvládnutí. Patří sem i vnímání bezpečnostních a právních rizik a osobní zodpovědnost. Tyto postoje pak určují jak jednotlivcovu vnímání možného přínosu digitální technologie v konkrétní situaci, tak centralitu digitálních technologií v jeho životě, tedy využívání technologií pro řešení běžných pracovních a životních situací. Sem patří i využití digitálních technologií pro zlepšení work-life balance, tedy rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem jednotlivce.

Kompetenční dimenze je schopnost používat znalosti a dovednosti v oblasti digitálních technologií zodpovědně, samostatně a vhodným způsobem v kontextu práce, zábavy či vzdělávání.

Zahrnuje dovednosti v ovládání nástroje (obsluha hardware, orientace v digitálním rozhraní, navigace v digitální struktuře hypertextu) i informační dovednosti (vyhledávání a vyhodnocování digitálně zprostředkovaných informací), komunikační dovednosti (interakce a zodpovědné sdílení dat prostřednictvím digitálních technologií) a schopnost vytváření obsahu (tvorba multimediálního obsahu dostupného online). K tomu je zapotřebí poznamenat, že z hlediska využitelnosti v různých situacích dělíme digitální kompetence na *specifické a nepřenositelné* (schopnost využívat specializované digitální technologie při úkonech vázaných na určitou profesi či zaměstnavatele) a *přenositelné* (umožňují jednotlivci využívat digitální technologie v běžném životě a flexibilně reagovat na změny, nové funkce, změny vizuálního rozhraní aplikací atd.).

Strategická dimenze přímo souvisí s vyhodnocováním účelného využívání digitálních technologií a má klíčový význam pro rozvoj digitální gramotnosti. Umožňuje jednotlivci orientovat se v oblasti digitálních technologií, propojovat aplikace do osobního efektivního workflow, kdy digitální technologie slouží ke zvyšování kvality života jednotlivce.

Cíle SDG jsou rozděleny do šesti oblastí, tzv. strategických cílů (SC):

- SC 1 – zaměstnanost. Tento cíl je zaměřený na zvyšování digitální gramotnosti osob ohrožených nezaměstnaností a nezaměstnaných.
- SC 2 – konkurenceschopnost. Pozornost je věnována zaměstnancům a pracovníkům malých a středních podniků a OSVČ, jimž chybí potřebná úroveň digitální gramotnosti vzhledem k nastupujícímu trendu Průmyslu 4.0.
- SC 3 – sociální začleňování. Podpora je věnována jednotlivcům a skupinám osob sociálně i digitálně vyloučených.
- SC 4 – podpora rodiny. Zde jde jednak o podporu využívání příležitostí, které rodinám poskytují digitální technologie, a jednak o eliminaci rizik, která práce s digitálními technologiemi přináší.
- SC 5 – elektronické služby veřejného sektoru. Cíl směřuje k naplňování standardu e-governmentu.
- SC 6 – podpora systému vzdělávání a učení prostřednictvím digitálních technologií. Naplňování tohoto cíle směřuje k masivní podpoře vzdělávání prostřednictvím digitálních technologií a otevřených vzdělávacích zdrojů.

Naplňování těchto strategických cílů prostřednictvím 38 dílčích opatření budou zajišťovat gestoi těchto opatření, což jsou jednotlivá ministerstva či Úřad vlády ČR a jimi přímo řízené organizace. Koordinaci implementace SDG bude zajišťovat Fond dalšího vzdělávání jako její nositel.

Na podzim loňského roku byl připraven Akční plán implementace Strategie digitální gramotnosti, který v současnosti předkládá MPSV do meziresortního připomínkového řízení. Předpokládá se jeho schválení vládou ČR v červnu tohoto roku.

Jedním z klíčových nástrojů implementace SDG je komunitní vzdělávání, s jehož využitím počítají SC 3, SC 4 a SC 6. Komunitní vzdělávání by mělo probíhat v komunitních centrech dostupných v běžném životním prostoru jednotlivce. Důraz je kladen na neformální učení se a sdílení zkušeností jednotlivců, hlavně příkladů dobré praxe. Pro stávající komunitní centra, tedy i knihovny, tak SDG otevírá mnoho příležitostí v oblasti zvyšování digitální gramotnosti jednotlivců i neformálních komunit.

Je na každém čtenáři, jak tuto nabízenou příležitost uchopí. Jisté je, že digitální technologie budou pronikat stále víc i do osobní zóny jednotlivce a že pro jejich zvládnutí a účelné využívání bude třeba svou digitální gramotnost rozvíjet po celý život.

„Knih se jen tak nezbavíme,“ zaznělo v Březnu – měsíci čtenářů

V pondělí 21. března 2016 se v Národní knihovně ČR uskutečnila tisková konference zaměřená na čtenářství české internetové populace. Prezentovány na ní byly výsledky výzkumu *Internetová Češi jako čtenáři 2016*, který pro NK ČR uskutečnila společnost Nielsen Admosphere na vzorku pěti set respondentů, již reprezentují českou internetovou populaci starší 15 let. Konference proběhla za účasti Hany Friedlaenderové (Nielsen Admosphere), Víta Richtera (Národní knihovna ČR), Romana Giebische (SKIP ČR) a Jiřího Trávnička (Ústav pro českou literaturu AV ČR).

Co z výzkumu vyloučilo?

- Nejvíce čtou knihy v elektronické podobě mladí lidé do 24 let (57 %). Počet jejich čtenářů stoupá i s rostoucím vzděláním respondentů.
- Ti, kteří se hlásí k četbě e-knih, k ní nejčastěji používají stolní počítač či notebook (47 %), dále chytrý telefon (38 %), tablet (34 %) a čtečku elektronických knih (28 %).
- Celkem 87 % respondentů si však stále nedokáže představit, že by četli knihy pouze v elektronické podobě. Mezi důvody uvádí například to, že papírová kniha má své „zvláštní kouzlo“ a nebolí z ní oči jako z té elektronické.
- Naprostá většina čtenářů elektronických knih si tyto knihy stahuje volně z internetu (93 %), 40 % je dostává darem, 37 % je kupuje na internetu. Pouze 21 % si je půjčuje v knihovně.
- 42 % odpovídajících z internetové populace 15+ se řadí z hlediska množství knih, které za rok přečtou, mezi slabě čtenáře (1–6 knih ročně), 28 % respondentů se řadí mezi středně silné čtenáře (cca 7–12 knih ročně) a 18 % mezi silné čtenáře (13 a více knih ročně). Mezi silné čtenáře patří zejména lidé nad 55 let a ženy.
- Pouze 13 % dotázaných se považuje za nečtenáře, jsou to především lidé se základním vzděláním a muži a lidé mezi 45–54 lety.
- Čtyři pětiny čtenářů mají v současné době rozečtenou nějakou knihu. Nejvíce to je beletrie, kterou čtou především ženy a respondenti do 24 let. Na druhém místě je to odborná literatura / literatura faktu a na třetím místě různé encyklopedie, učebnice apod. (tyto knihy čtou naopak spíše muži); 19 % čtenářů knih udává, že v současné době nečte žádnou knihu. 23 % těch, kteří v současnosti čtou alespoň nějakou knihu, ji čte denně, 94 % ji čte alespoň jedenkrát týdně.
- Naprostá většina (97 %) čtenářů souhlasí s tím, že čtení knih je klíčové pro vzdělání.
- Necelá polovina (47 %) čtenářů uvádí, že v průběhu roku navštívila nějakou knihovnu, 17 % ji navštěvuje pravidelně (jsou to především ženy a vysokoškolsky vzdělaní lidé) a 30 % ji navštěvuje nepravidelně (to jsou především lidé do 24 let); 3 % dotázaných čtenářů nikdy žádnou knihovnu nenavštívila.
- Tři čtvrtiny dotázaných si myslí, že i v dnešní době může být nějaký spisovatel morální autoritou, jak tomu bylo dříve. Jsou to především ženy a respondenti do 24 let.

Při porovnání s reprezentativními průzkumy četby a čtenářství, které pravidelně uskutečňuje Národní knihovna ČR ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., se potvrzuje, že počet statistických čtenářů se nezmenšuje, ale celkově ubývá silného čtenářství. Podstatným trendem je zvyšující se ochota číst knihy v elektronické podobě, obyvatelé Česka se postupně stávají hybridními čtenáři.

Program na podporu čtenářství

V závěru konference informoval Jiří Trávniček přítomné o přípravě Národního programu na podporu čtenářství. Jeho cílem je vytvoření státem podporované a garantované iniciativy (dotačního programu) na podporu čtenářství. Z dílčích cílů potom můžeme jmenovat navázání mezirezortní komunikace mezi MK a MŠMT, sestavení koordinační skupiny a šíření povědomí o společenském významu čtení.

Začínající odborníci, kteří se zabývají čtenářstvím, jeho podporou a šířením knih, se setkali na začátku prosince 2015 a na konci téhož měsíce proběhlo první jednání s ministrem kultury Danielem Hermanem, který pověřil Jiřího Trávnička vypracováním koncepčního materiálu (začátek března 2016). Mezi další spolupracující osoby v programu patří Jana Čenková – česká sekce IBBY, Dana Kalinová – kampaň Rosteme s knihou, Eva Katrušáková – kampaň Celé Česko čte dětem, Libuše Nivnická – Knihovna Jiřího Mahena, Vít Richter – Svaz knihovnických a informačních pracovníků a Ústřední knihovnická rada, a Josef Soukal – Asociace češtinářů.

Mezi konkrétními aktivitami programu by neměly chybět kampaně, billboardy, letákové akce, pořady v médiích, výzkumy či realizace „čtoucích měst“ – akce by měly cílit na celou populaci. Jako vhodní propagátoři myšlenky „trvale udržitelného čtenářství“ se jeví knihovny, knihkupci, nakladatelé, autoři, média, zdravotnické organizace či vědecké instituce.

-red-

Nejlepší webové stránky má Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR zorganizoval pod záštitou Asociace krajů České republiky již sedmáctý ročník BIBLIOWEBU – soutěže o nejlepší webovou prezentaci knihovny. Slavnostní předání cen se uskutečnilo 5. dubna na konferenci ISSS 2016 v Hradci Králové a letošními vítězi se staly tyto knihovny.

- V kategorii knihoven v obcích **nad 30 000 obyvatel** zvítězila **Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně**, na druhém místě skončila Ústřední knihovna Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a třetí příčku obsadil Ústav vědeckých informací 2. LF Univerzity Karlovy v Praze.
- V kategorii knihoven v obcích **od 15 001 do 30 000 obyvatel** byla nejuspěšnější **Knihovna Václava Štecha Slaný** před Městskou knihovnou Náchod a Knihovnou Karla Dvořáčka ve Vyškově.
- V kategorii knihoven v obcích **do 15 000 obyvatel** si vítězství odnesla **Městská knihovna Dačice**. Druhá v pořadí byla Městská knihovna Antonína Marka v Turnově a třetí příčku obsadila Městská knihovna Frenštát pod Radhoštěm.

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně zvítězila v letošním ročníku téměř ve všech hodnocených kategoriích. Stala se **absolutním vítězem** se součtem 148,5 bodů. Získala též zvláštní cenu *Blind Friendly* za nejlepší bezbariérový web knihovny a porotu upoutala i v kategorii Sympatie porotců, kde získala 13,5 z celkových 15 bodů.

Jak se hodnotilo?

Odborná porota ve složení Mgr. Andrea Miranda, Ph.D., z Ústřední knihovny Univerzity Karlovy v Praze (předsedkyně), Ing. Pavel Cimbálník z Městské knihovny v Pílově a Ing. Jan Kaňka z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně vyhodnotila ve dnech 1. 3. až 14. 3. 2016 webové stránky 28 přihlášených knihoven. Testování přístupnosti stránek pro handicapované uživatele provedl Mgr. Radek Pavlíček se svými spolupracovníky z TyfloCentra Brno, o. p. s.

Hodnocení proběhlo dvoukolově. Sítem prvního kola, v němž se testovalo splnění základní úrovně přístupnosti a vystavení online katalogu, prošly webové stránky 27 knihoven.

Ve druhém kole bylo hodnoceno osm hlavních kritérií:

- **kvalita obsahu stránek** (kontrola existence a dostupnosti základních kontaktních informací, nabídka a ceník služeb, provozní doba, aktuální informace z činnosti knihovny, existence online katalogu);
- **aktuálnost stránek** (přítomnost indikátorů stáří, propagace aktuálních akcí, kontrola platnosti odkazů);
- **design stránek** (grafické zpracování, navigace, dostupnost nabídek, jednodušnost navigačních prvků aj.);

- **možnosti komunikace stránek s uživatelem** (dostupnost kontaktních údajů, jazykové verze webu, online služby, kontaktní formuláře, informační maile, sociální sítě, podpora RSS apod.);
- **použitelnost webu** (podpora responzivního designu, srozumitelné a jednoznačné odkazy, přítomnost klíčových informací přímo na webu, jednotný a srozumitelný vzhled hypertextových odkazů a další);
- **sympatie poroty** (celkový dojem webové prezentace, netradiční nápady webových služeb);
- **kvalita písemné koncepce webu**;
- **přístupnost stránek** pro handicapované uživatele.

Maximum bodů od jednoho hodnotitele bylo 59. Knihovny, jejichž zástupci jsou zároveň členy hodnotící komise Bibliowebu, nebyly těmito porotci hodnoceny a mohly získat pouze průměrné hodnoty ostatních porotců. Spolu s kritériem pro přístupné webové stránky mohla knihovna docílit až 187 bodů.

Cenu ve výši 10 000 Kč pro absolutního vítěze věnovala Asociace krajů ČR. Ostatní ceny ve výši po 5000 Kč věnoval Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR. Podrobné informace k výsledkům jsou k dispozici na <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/biblioweb/biblioweb-2016>.

-red-

„Knihovny, které zaspaly, se musí jednoduše probrat“

Vědecká knihovna v Olomouci zajišťuje kromě jiného výkon regionálních funkcí. Zjednodušeně řečeno: dohlíží a stará se o to, aby i ta nejmenší knihovna v kraji nabízela základní knihovnické a informační služby všem uživatelům. Odměnou je Diplom za moderní knihovnické a informační služby v rámci krajského kola soutěže Vesnice roku 2015, který letos obdržela Zámecká knihovna v Mořicích na Prostějovsku. Díky němu postoupila i do celostátního kola soutěže Knihovna roku, kterou každoročně vyhlašuje Ministerstvo kultury ČR.

Očima autorky

Když jsem poprvé vstoupila do knihovny oceněné v Olomouckém kraji, čekala jsem knihovnu malou, ověšenou uměleckými díly z místní mateřské školy, s dostatkem přirozeného světla, novými neopotřebovanými knihami a s usměvavou, boubelatou paní knihovnicí. Vždyť kdo jiný by mohl úspěšně vést malou obecní knihovnu?

Mýlila jsem se skoro ve všem. Kromě knih. Nejvíce jsem se však spletla v knihovnici. Knihovnice totiž nebyla ani boubelatá, ani paní – byl to mladý dvoumetrový čahoun Tomáš Pavelka, místní knihovník. Druhá myšlenka byla, že to určitě dostal příkazem. Taky omyl. Sedmnáctiletý Tomáš Pavelka je skutečně knihovníkem mořické obecní knihovny ze své vlastní iniciativy. Je příjemný, přátelský, komunikativní, za každou cenu profesionální a hlavně – dělá svou práci velmi rád. A na knihovně to je vidět. Mají tu sedací pytle, dětský koutek pro maminky s dětmi, erotickou knihovničku pro dospělé za decentní průsvitně rudou záclonkou a dokonce i domácí kino vedle útulného zámeckého krbu. Co si přát více? Kávu? I tu vám tu uvaří za symbolickou cenu. Přijměte spolu s námi pozvání do Zámecké knihovny Mořice.

Foto Dušan Pavelka

→ **Myslím, že hned na začátku by si čtenáři rádi přečetli, jak by mladý knihovník popsal mořickou knihovnu – stručně a pokud možno výstižně.**

Knihovna je určena všem generacím, to je to nejvýstižnější – musí oslovit ty nejmenší, mládež, dospělí i seniory. Tomu je podřízen prostor knihovny i nabídka jejích služeb čtenářům a návštěvníkům. Knihovna se nachází ve čtyřech místnostech mořického zámku, proto má v názvu přívlastek zámecká, což jí samo o sobě činí neobyčejnou. Instrukce knihovny má v obci více než stoletou tradici, mohu tedy přidat i přívlastek tradiční.

V současnosti je moderně technologicky i interiérově vybavená, otevřená a vstřícná nejen k obyvatelům obce. Důležité je ale neusnout na vavřínech, pořád je co zlepšovat.

→ **Jak jste se ke knihovně vlastně dostal a jak dlouho v ní působíte? V jakém byla knihovna stavu, když jste se do ní přišel poprvé podívat? Co se za tu dobu změnilo?**

Před deseti lety jsem se přihlásil do keramického kroužku, jehož činnost zajišťuje obecní úřad; vedla ho tehdy paní hospodářka (*hospodářka obce – pozn. autorky*) společně s předsedkyní kulturní

komise. V té době jsem také poprvé navštívil knihovnu, šel jsem si vypůjčit knížku *Z deníku kocoura Modroočka*, četli jsme ji společně ve škole. Knihovna měla jen dvě místnosti se starým vybavením, ale i tak jsem ji rád navštěvoval. A už v té době jsem si tam jako malý zvědavý kluk, který chce být jako dospělí, hrál na knihovníka. Působením mnoha faktorů (finance, zájem čtenářů atd.) bohužel knihovna stagnovala a začala omezovat svou činnost ve většině oblastí. Čas plynul, já jsem začal pomáhat s pořádáním kulturních akcí i s vedením kroužku a na knihovnu jsem i docela zapomněl. To se změnilo v roce 2013, kdy začala z podnětu tehdejší knihovnice a starosty rekonstrukce knihovny a současně s ní probíhala i rekonstrukce prostor kroužku, takže jsme s knihovnicí nakoupili společně vnitřní vybavení. Dá se říct, že jsme se v tomto ohledu doplňovali a radili si, ona mne později přizvala k realizaci rekonstrukce knihovny. Do konce letních prázdnin se knihovna rozšířila o dvě nové místnosti a měla základní vybavení, tedy knihovní regály, studijní místa, výpůjční pult... Pracovnice úseku regionálních funkcí z prostějovské knihovny nás naučily obalovat a značit knihy, byly nakoupeny nové knihy a knihovna zahájila svoji proměnu. Jako knihovník jsem začal pracovat v dubnu 2014, dnes jsou to téměř dva roky. Během tohoto období byla rekonstrukce dotažena do konce po všech stránkách – od zavedení ústředního topení po elektronickou katalogizaci knih. Také byly realizovány dva dotační projekty z programu Ministerstva kultury ČR VISK 3 (*dotační projekty na nákup počítačové techniky – pozn. autorky*) a bylo uspořádáno mnoho kulturních i vzdělávacích akcí.

→ **Jste tedy poměrně akční pracovník obecní knihovny – organizujete výstavy, vernisáže, setkání seniorů při sledování obecní filmové kroniky. Kde berete nápady? Necháváte se někde inspirovat?**

Zpočátku jsme akce vymýšleli hlavně sami, sestavovali jejich plán, který snad ani nebylo možné dodržet. Celý systém fungoval většinou na principu, že my knihovníci vymyslíme akci a až poté zajistíme vše ostatní (přednášejícího, program atd.), což nebylo moc komfortní. V poslední době se spíše inspiroji, potkávám zajímavé lidi, které potom pozvu na besedu či přednášku, získám nějaké materiály (třeba právě obecní filmovou kro-

niku), kterých se dá použít ke společnému promítání. Občas přijdou nějaké tipy na akce z okolních vesnic či sami návštěvníci mají nějaké přání, což samozřejmě také vítám.

→ **Mimo jiné vydáváte i občasník, informační bulletin Zámecké knihovny v Mořicích. Na konci textu se vždy podepisujete jako Tomáš Pavelka, knihovník. Jaký máte k profesi knihovníka vztah? Myslíte si, že jste ten správný knihovník v malé obci? A jaké vlastnosti má podle vás správný knihovník vlastně mít?**

Knihovnictví dělám rád, být knihovníkem v malé knihovně na vesnici, pokud je knihovna podporována, je skvělá práce. Když se ohlédnu, tak jsem během těch dvou let musel překonat v knihovně spoustu překážek, řešit občas velmi vyhrocené situace, ale stálo to všechno za to, měl jsem radost z každého pokroku. Napsal jsem si dlouhý seznam úkolů, postupně jsem je plnil, ale také přispíval nové. Za rok jsem seznam mohl založit do složky, bylo splněno. Teď si říkám, že je až neuvěřitelné, že se to všechno povedlo. Nemohu posoudit, jestli jsem správný knihovník, na to jsem opravdu malý pán (což zní trochu ironicky, protože má výška přesahuje dva metry). Správný knihovník by měl být hlavně motivovaný, aby dokázal všechno zvládnout a posunul knihovnu kupředu, dále komunikativní, pracovitý, nápavitý, se smyslem pro pořádek a systém, plný odhodlání, skromný (většinou knihovna nedostává tolik financí, kolik by knihovník chtěl, a také průměrný plat knihovníka dosahuje jen 60 % průměrné mzdy v ČR), cílevědomý a přístupný novým věcem a postupům.

→ **Při své práci se mnohdy setkávám s názorem, že obecní knihovny jsou zbytečné a do budoucna zaniknou. Co si o tom myslíte vy? Má existence obecní knihovny podle vás smysl? Jak se k vaší knihovně staví obyvatelé Mořic?**

S tímto názorem se neztotožňuji a ani ho moc neslychávám. Obyvatelé obce mají názory různé, čtenáři hodnotí knihovnu často velmi pozitivně, obecně převažují u občanů také pozitivní ohlasy, avšak i v Mořicích se najde skupina lidí, která považuje knihovnu za zbytečnou a raději by peníze investovala do pozemních komunikací apod. Tento jev je běžný, nejde se zavděčit každému. Obecní knihovny jsou mnohdy jedny z mála stále fungujících

cích institucí v malých obcích – podporují vzdělanost a kulturní život, mohou nabídnout alternativu trávení volného času všem generacím, starat se o paměti obce či obecní web a mnoho dalšího. Zkrátka knihovna by měla být jedním z podpůrných pilířů života v obci a nositelkou tradic, obecní historie i současnosti.

→ **Letos jste převzal v rámci krajského kola soutěže Vesnice roku 2015 ocenění Diplom za moderní knihovnické a informační služby. Co to pro vás znamená? Byla hodnocí komise překvapena, že knihovna, kterou má pod palcem středoškolský student, je na takové úrovni?**

Je to obrovské ocenění pro všechny, kteří se do tohoto dlouhodobého projektu zapojili. Myslím, že mě hodně motivovalo k další práci a dalo mi zpětnou vazbu od někoho, kdo tomu opravdu rozumí, což je velmi důležité. Během návštěvy krajské komise jsme v knihovně ještě pracovali ve dvou (dříve byli v mořické knihovně dva knihovníci – pozn. autorky), komise kladně ohodnotila knihovnu jako prostor i jako fungující instituci. Obdobné hodnocení jsem pak, po odchodu kolegyně, přijímal už sám od celostátní komise soutěže Knihovna roku 2015.

→ **Studenti rekvalifikačního knihovnického kurzu každý rok zpracovávají esej na téma, jak bude podle nich vypadat knihovna za 10 let. Jak to vidíte vy? Jak podle vás bude vypadat knihovna roku 2026 nebo knihovna roku 2036? Můžete jít klidně i dál do budoucnosti.**

Kde bude knihovnictví za deset až dvacet let, si netroufám ani odhadovat. Téměř veškerý vývoj se velmi zrychluje a lidé často mění svůj životní styl – uvidíme tedy, nemám přesnou představu.

→ **Využíváte vy sám jako student Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži služeb nějaké**

knihovny? Co na knihovnických službách nejvíce oceňujete? A co by se naopak podle vás mělo změnit?

Navštěvuji školní knihovnu a využívám jejích služeb, pak samozřejmě využívám služeb knihovny, kde pracuji, občas zavítám na exkurze do knihoven po celé republice za inspirací. Oceňuji práci knihovníků (sám vím, že to není tak lehké, jak se může zdát na první pohled), pak také mediální tvorbu některých knihoven; obecně jsem rád za každého knihovníka, který pracuje s radostí, inovativně a je tu v první řadě pro návštěvníky knihovny. Měli bychom knihovny podporovat dlouhodobě, jsem knihovník v malé základní knihovně, vidím proto hlavně problémy v této skupině knihoven. Knihovny se musí modernizovat, ty, které zaspaly, se musí jednoduše probrat, dohnat alespoň něco a hlavně nastartovat růst, to je zásadní. Musí se rozhoupat hlavně sami knihovníci v knihovnách, které to potřebují – vypracovat základní projekt rekonstrukce nebo strategii rozvoje a předložit tento dokument vedení obce, které snad vyjde vstříc, pokud bude vidět zájem knihovníka i čtenářů. Pak je třeba začít knihovnu modernizovat, zefektivnit její chod, jít s dnešní dobou, vzdělávat knihovníky daného regionu a propagovat knihovnu – těmito cestami se může knihovna rozvíjet dále a udržet si své místo u čtenářů i v obci.

→ **Jaké jsou vaše knihovnické a osobní plány do budoucna? Jsou spjaté s mořickou knihovnou, nebo už hledáte následovníka?**

Příští rok maturuji, pak bych rád studoval právo na Masarykově univerzitě v Brně. Studium bych chtěl i nadále sloučit s mořickou knihovnou, snad to bude možné, nástupce proto zatím nehledám.

Ptala se **LUCIE RYSNEROVÁ**
✉ lucie.rysnerova@vkal.cz

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Český webový archiv
  - 450 let vědecké knihovny v Olomouci
    - Projekt PRALIT – záchrana a zpřístupnění pražské židovské literatury
      - Wikipedia: zkracujeme cestu k informacím a další příspěvky

Vzorové pracovní náplně – pomůcka (nejen) pro personalisty

1

V roce 2015 se knihovny prostřednictvím SKIP ČR zapojily do projektu *Sociální dialog v oblasti kultury a sociálních služeb*. Projekt, jehož nositelem byla Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů a který byl spolufinancován z Evropských sociálních fondů prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR, byl zaměřen na některé personální problémy v oblasti kultury a sociálních služeb.

V rámci projektu byla řešena například problematika obsazování vedoucích míst v kultuře a sociálních službách, bylo provedeno šetření personální praxe na vzorku 20 velkých veřejných knihoven (krajské knihovny a knihovny ve velkých městech), sebrány zajímavé zkušenosti z personální praxe některých zahraničních knihoven (Německo, Dánsko, Švédsko) a byly také zpracovány standardy odborné práce či vzorové pracovní náplně pro tři středoškolské typové pozice knihovnických profesí: pro **pozici knihovníka katalogizátora, referenčního knihovníka a knihovníka v knihovně pro děti**.

Standardy pracovních náplní pro tyto pozice vznikaly ve spolupráci účastníků tzv. kulatých stolů, které byly obsazeny sedmi ředitelkami krajských a velkých městských knihoven. Výchozím diskem pro každý standard byly příklady prací uváděné v Národní soustavě povolání, ty však byly konfrontovány se stávajícími pracovními náplněmi a popisy pracovních míst pro jednotlivé pozice ve zhruba desítkách knihoven a také konzultovány s dalšími experty. Postupně vzniklo a bylo revidováno šest verzí těchto pracovních náplní. Poslední verze (viz níže) by měla být **standardem činnosti na zmíněných pozicích**. Po eventuálním doplnění či vypuštění specifika v konkrétní knihovně je lze prakticky využít jako **vzorové pracovní náplně pro pracovníka na konkrétní pozici**. Knihovny a jejich služby se samozřejmě rychle rozvíjejí a v souvislosti s vývojem ICT

i společenské situace také mění. K jednotlivým pozicím přibývá požadavků na další kompetence i na další činnosti. Nelze proto vyloučit, že standard bude třeba časem rozšířit o další činnosti. V současné době však plně reflektuje realitu v českých knihovnách.

Standardy pracovních náplní jsou zatím zpracovány pouze pro uvedené tři typové pozice. V průběhu tvorby projevily některé účastnice kulatých stolů zájem o tvorbu dalších standardů. Postupně by tak mohl vzniknout standard pracovních náplní pro všechny pozice, respektive knihovnické profese. Zda se to podaří, záleží především na eventuálním sestavení pracovních týmů a na ochotě jejich členů standardy pracovních náplní pro jednotlivé pozice připravit.

Byla by to především velmi dobrá pomůcka pro management (nejen) menších knihoven a zřizovatelů, ale také například pro popisy a definice knihovnických profesí i další procesy v personální práci knihoven.

KNHOVNÍK KATALOGIZÁTOR – CHARAKTERISTIKA TYPOVÉ POZICE

Knihovník katalogizátor provádí formální a obsahovou analýzu dokumentu, na jejím základě vytváří jmenný a věcný záznam dokumentu (případně upravuje záznam vytvořený jiným pracovníkem) a spravuje bázi/báze těchto záznamů v tištěné nebo elektronické formě s cílem zpřístupnit uživatelům informace o obsahu knihovního fondu.

Odborná příprava a certifikáty

Nejvhodnější přípravu pro tuto pozici poskytuje střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) v oboru informační služby, knihovnictví. Jinou alternativou představuje střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) v oboru publicistika, střední vzdělání s maturitní zkouškou na gymnáziu, střední vzdělání s maturitní zkouškou

(bez vyučení) v oboru knihkupectví, střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) v oboru ekonomika odvětví (oborů), střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) v oboru ekonomika a podnikání a střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) v oboru administrativa.

Měkké kompetence (úroveň 1–5)

Efektivní komunikace (4), kooperace (3), kreativita (3), flexibilita (3), uspokojování zákaznických potřeb (4), výkonnost (3), samostatnost (3), řešení problémů (3), plánování a organizování práce (3), celoživotní učení (4), aktivní přístup (3), zvládnutí zátěže (3), objeňování a orientace v informacích (4), ovlivňování ostatních (3).

Obecné dovednosti (úroveň 1–3)

Počítačová způsobilost (3), numerická způsobilost (2), ekonomické povědomí (2), právní povědomí (2), jazyková způsobilost v češtině (2), jazyková způsobilost v angličtině (2), jazyková způsobilost v dalším jazyce (1).

Odborné znalosti

Pro výkon této typové pozice jsou obvykle požadovány teoretické znalosti z těchto oblastí: knihovnické a informační služby, literatura, státní informační a kulturní politika, informační procesy, instituce v informační oblasti, normy, standardy a metody zpracování knihovních fondů (AACR, MARC/UNIMARC, Konspekt ad.), automatizované knihovní systémy české i zahraniční, organizace a ochrana knihovního fondu, profilování, budování, zpracovávání a katalogizace informačních, knihovnických a archívních fondů, metody zpracovávání rešeršů, vývoj písemnictví, psacích látek a potřeb, dějiny knihy a knihovnictví, počítačové zpracování textů a tabulek; výhodné: principy digitalizace dokumentů a knihovních fondů, informační potřeby a bariéry, formy a metody individuální a kolektivní práce s uživatelem knihovnických a informačních služeb, pravidla ochrany osobních údajů, autorské právo v ČR a zahraničí, pravidla evidování korespondence, smluv a dalších dokumentů.

Odborné dovednosti

Pro výkon této typové pozice jsou obvykle požadovány tyto praktické dovednosti: orientace v nakladatelské politice v ČR a zahraničí, orien-

tace v aktuálně vydávaných titulech, evidence, katalogizace a adjustace v knihovnách s lokální působností, zpracování jmenného katalogizačního záznamu podle platných standardů, zpracování věcného katalogizačního záznamu podle platných standardů, ovládnutí automatizovaného knihovního systému, vyhledávání bibliografických a faktografických informací, jejich ověřování a správaází dat, formální a obsahová analýza textu, rychlé čtení.

VZOROVÁ NÁPLŇ PRÁCE – katalogizátor

- Provádí druhovou analýzu dokumentu.
- Určuje prameny popisu dokumentu.
- Vyhledává záznam dokumentu v katalogizacích a portálech českých knihoven a v souborných katalogizacích.
- Stahuje nalezené záznamy do vlastního katalogu knihovny, provádí editaci, doplňuje další pole.
- Zpracovává jmenný a věcný katalogizační záznam podle platných pravidel a ve standardních formátech pro všechny běžné druhy dokumentů.
- V závislosti na jazykových znalostech provádí jmenné zpracování cizojazyčných dokumentů.
- Zpracování knihovního fondu provádí s využitím automatizovaného knihovního systému používaného v knihovně.
- Provádí rekatalogizaci, kontroluje a opravuje starší záznamy v elektronickém katalogu, provádí údržbu záznamů seriálů, aktualizuje záznamy integračních zdrojů.
- Vytváří bibliografické a autoritní báze (katalogy) včetně tištěných, pokud je knihovna ještě buduje.
- Spravuje jmenné a věcné autority, přístupové soubory a rejstříky.
- Harmonizuje jmenné autority se Souborem národních autorit a podílí se na tvorbě národních autorit.
- Exportuje záznamy do Souborného katalogu ČR (spolupracuje s NK ČR, využívá sdílené katalogizace, opravuje chyby v zaslaných záznamech).
- Zpracovává tištěné výstupy z knihovních katalogů.
- Skenuje obálky a obsahy knih a odesílá je do souboru obálek.

- Podílí se na revizních pracích.
- Podílí se na agendě spojené s odpisy.
- Podílí se na tvorbě faktografických a bibliografických databází.

Metodická poznámka:

V řadě knihoven, zejména menších, může knihovník katalogizátor vykonávat zároveň práce některých dalších pozic, nejčastěji pozice knihovníka akvizitéra (přidělování signatur, prověřování

záznamů na duplikáty apod.). V nejmenších knihovnách je pak obvyklá kumulace většiny činností bez ohledu na konkrétní pozici, včetně například půjčování, poskytování referenčních služeb aj. To vše je třeba zohlednit v konkrétní pracovní náplni v konkrétní knihovně.

Připravila **ZLATA HOUŠKOVÁ**
zлата.houskova@gmail.com

Příště: Referenční knihovnick

ČTENÁŘ PŘEDSTAVUJE KNIŽNÍ FESTIVALY

Zámek plný knih: knižní veletrh na zámku Pardubice

Počátek adventu se do povědomí knihovníků a knihomolů zapsal jako termín konání malého knižního veletrhu nejen odborné literatury v reprezentativních prostorách pardubického zámku, sídla Východočeského muzea v Pardubicích.

Ojedinelý projekt započal již před šesti lety s cílem propagovat publikační činnost kulturních institucí, jako jsou muzea, galerie, památkové a archeologické ústavy a další. Cestu na náš komorní veletrh si našla i malá východočeská nakladatelství, která se specializují na regionální literaturu.

Návštěvníci tak mají jedinečnou příležitost prohlédnout si a koupit tituly, které na pultech knihkupců obvykle nenajdou. Většinou jde o úzce specializované knihy v nízkých nákladech, přede-

vším s uměleckou, historickou, archeologickou a vlastivědnou tematikou. Není proto divu, že většinu kupujících tvoří studenti, pro které bývají tradičně připraveny zvláštní slevy. Ostatně většina vystavovatelů prodává své publikace za snížené ceny, čímž zvyšují atraktivitu pro návštěvníky. V posledních dvou letech si na náš veletrh postupně našli cestu rovněž akviziční knihovnické z velkých knihoven celé České republiky.

Zámek plný knih si získává stále větší popularitu jak mezi vystavovateli, tak návštěvníky. Oproti 14 vystavovatelům z prvního ročníku jsme loni přivítali 28 zástupců předních českých a moravských muzeí a galerií. Rostoucí zájem projevují i renomovaná nakladatelství. Součástí veletrhu je bohatý doprovodný program spojený

3 – Zámek plný knih v prostorách pardubického zámku
 2 – Zájem návštěvníků i nakladatelů se zvyšuje
 3 – Michal Viewegh při autogramiádě
 4 – Setkání s Kateřinou Tučkovou
 Foto archiv muzea

s prezentací a křty nových titulů, případně setkání se zajímavými osobnostmi – mimořádný ohlas veřejnosti jsme zaznamenali například v roce 2014, kdy nás přijel podpořit slavný žokej Josef Váňa.

Akce již tradičně končí večer autorským čtením a besedou s významným českým spisovatelem. Do Pardubic již zavítaly takové „celebrity“ jako Vlastimil Vondruška, Michal Viewegh nebo Kateřina Tučková.

Veletrh se stal místem setkávání odborných pracovníků z celé republiky, kteří si v příjemném prostředí vyměňují zkušenosti a navazují nové

kontakty. Zámek je ve stejném termínu místem výjezdního zasedání komise knihovníků Asociace muzeí a galerií ČR; východočeští archeologové zde pořádají pracovní schůzky.

Letošní *Zámek plný knih* se uskuteční v pátek 25. listopadu od 10:00 do 17:00 hod. opět v rytířských sálech pardubického zámku. Vstup pro návštěvníky je volný. Program budeme postupně upřesňovat ve druhé polovině roku. Informace naleznete na našich webových stránkách www.vcm.cz nebo je získáte přímo prostřednictvím mého e-mailu.

RENÁTA TETŘEVOVÁ tetrevova@vcm.cz

VYBÍRÁME Z PROGRAMU KONFERENCE INFORUM 2016

Nechte zvuky znít: principy a praktické aspekty dlouhodobého uchování audiozáznamů (workshop v angličtině)

Čas a místo: 23. 5. 2016
13:00–16:30 hod.

Akademie věd České republiky,
Praha 1, Národní 3
1. patro, č. místnosti 108

Tento workshop povede
Dietrich Schüller,
Phonogrammarchiv, Austrian
Academy of Sciences, Rakousko

Dietrich Schüller ve svém workshopu upozorní na řadu klíčových aspektů vztahujících se k otázkám ochrany a dlouhodobého uchování zvukových dokumentů. Nejprve bude věnovat pozornost standardu publikovanému Technickou sekcí IASA *Péče o zvukové dědictví: etika, principy a strategie uchování*, který je označován jako IASA TC-03. Ve druhé části se bude zabývat standardem IASA TC-04, tj. *Pokyny pro výrobu a uchování digitálních zvukových objektů*. V neposlední řadě přiblíží obsah standardu IASA TC-05 *Zacházení a ukládání audiovizuálních dokumentů*.

Péče o uchování nosičů hraje v paměťových institucích stále důležitou roli, zejména pokud ještě všechny audiovizuální dokumenty nebyly převedeny do digitálního repozitáře. V důsledku toho musíme optimalizovat jejich uchování do doby, než bude možné organizovat a financovat profesionální proces převodu, zaručující jejich dlouhodobou životnost.

Účastníkům workshopu je doporučeno navštívit webové stránky IASA (Mezinárodní asociace zvukových a audiovizuálních archivů) a předem se ve standardech zorientovat, případně si je stáhnout na adrese <http://iasa-web.org/...publications>.

Kramerius v českých a slovenských knihovnách na konci roku 2015

Již potřetí¹ seznamuji čtenáře tohoto měsíčníku se stavem Krameria, nejrozšířenějšího systému pro zpřístupňování zdigitalizovaných dokumentů v českých a moravských knihovnách².

Jak ukazuje tabulka č. 1, období let 2014 a 2015 lze charakterizovat velkým nárůstem jak zdigitalizovaných dokumentů, tak i institucí, na jejichž servery s digitalizovanými dokumenty lze přistupovat z pohodlí domova. Zatímco na konci roku 2011 to umožňovalo 20 webů českých knihoven a jeden slovenský, na konci roku 2013 jich bylo už 28 a na konci loňského roku dokonce 38.

Mezi instituce zpřístupňující zdigitalizované dokumenty systémem Kramerius se nově zařadila knihovna Západočeského muzea (ZČM) v Plzni, Národní muzeum v Praze, Ministerstvo obrany ČR se svou Digitální studovnou (DSMO), Krajská knihovna Karlovy Vary, Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický (VÚGTK) ve Zdíbech, nakladatelství a vydavatelství Lesnická práce se svým Lesnickým a mysliveckým digitálním archivem (LMDA), Slezská univerzita v Opavě a Městská knihovna v České Třebové³. Z tabulky naopak byla odstraněna Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, protože vzdálené připojení do jejich systému Kramerius ve sledovaném období nefungovalo.

Za uplynulé dva roky se množství zdigitalizovaných a vystavených stran dokumentů v systé-

mu Kramerius zčtyřnásobilo. Zásahu na tom má nejen projekt *Národní digitální knihovna (NDK)*, díky němuž se přes weby NK ČR a MZK lze dostat nyní téměř k 32 milionům stran, ale i *krajské digitalizační projekty* – například projekt v Olomouckém kraji přispěl 1,3 milionu stran⁴. Knihovny však nevystavují jen dokumenty zdigitalizované vlastními silami nebo z vlastních finančních prostředků. Pokud mají ve fondu knihy a časopisy, které zdigitalizovala jiná knihovna, usilují na základě recipročních smluv získat jejich digitalizáty. To je případ Jihočeské vědecké knihovny, která díky replikačním zpřístupňuje už přes 1,5 milionu stran, nebo knihovny ZČM. Ta sice digitalizovala 40 map, ale v systému Kramerius místo nich vystavila téměř 400 000 stran zdigitalizovaných v NK ČR, NTK, KNAV, NM, SVK Plzeňského kraje nebo v Uměleckoprůmyslovém muzeu. Díky obdivuhodné shánlivosti plzeňských muzejníků se tak dostaneme dokonce k periodiku *Stavba*, jež není vystaveno nikde jinde! Naproti tomu obrázkový časopis *Světozor* z roku 1867 byl replikován už mnohokrát, takže si vzdálený uživatel může vybrat, zda si ho přečte na krameriovském serveru MZK, JVK v Českých Budějovicích, ZČM v Plzni, SVK v Ústí nad Labem (u všech instalace K4) nebo ve verzi K3 na serveru Národní knihovny a VK Olomouc, případně na nekrameriovském serveru Ústavu pro českou literaturu.

- 1 Předchozí články vyšly v časopise Čtenář, 64, 2012, č. 4, s. 136–139 a Čtenář, 66, 2014, č. 4, s. 141–144.
- 2 Kromě systému Kramerius je používán fakultními knihovnami Univerzity Karlovy v Praze systém DigiTool (<https://digitoool.cuni.cz/>) společnosti ExLibris. Mezi uživateli je hodně oblíbená Česká digitální matematická knihovna (<http://dml.cz/>) a Digitální archiv Ústavu pro českou literaturu AV ČR (<http://archiv.ucl.cas.cz/>), které bohužel neumožňují fulltextové hledání. To při prohledávání matematických vzorečků tolik nevádí, ale při práci se zdigitalizovaným Rudým právem ano. Aspoň jsou uživatelsky přívětivé – na rozdíl od digitalizované knihovny Katolické teologické fakulty UK Depositum (<http://depositum.cz/>). Dost si lze slibovat od nové funkcionality Digitální knihovna společnosti KP-SYS, která v r. 2015 do systému Portaro převedla zdigitalizované dokumenty knihovny Národní galerie v Praze právě z Krameria.
- 3 Přehled odkazů na jejich weby stále udržuji na Wikipedii https://cs.wikipedia.org/wiki/Syst%C3%A9m_Kramerius.
- 4 Blíže o těchto projektech seriál článků zveřejňovaný ve Čtenáři od roku 2014.

Obr. 1 Česká digitální knihovna

K počtu zdigitalizovaných **jedinečných** stran nelze tedy dojít prostým součtem čísel z předposledního sloupce v tabulce č. 1, ale jen odhadem. Jedinečných vystavených stran tak může být kolem 55 milionů. K nim lze přičíst několik milionů stran, které jsou sice zdigitalizovány, ale ještě nebyly doplněny metadaty, a proto nejsou ani vystaveny na webu. (K přesnějšímu odhadu nám nepomůže ani Registr digitalizace. Ten na konci roku 2015 evidoval 31 000 zdigitalizovaných svazků 6300 titulů časopisů, 165 000 zdigitalizovaných titulů monografií a 47 000 zdigitalizovaných rukopisů nebo starých tisků, ale počet zdigitalizovaných stran se v této užitečné databázi neuvádí.)

Bohužel stále platí autorský zákon, který povoluje zpřístupnit mimo prostory knihovny jen kopie děl autorů, od jejichž smrti uplynulo nejméně 70 let. Proto **čísla ve sloupci „volně přístupných stran“ jsou jen zlomkem zdigitalizovaných stran**. V případě NDK, která se zaměřila na digitalizaci novějších dokumentů (dvě třetiny z nich byly vydány po roce 1970), se nelze divit, že pouze asi tři procenta stran je veřejně přístupných. Nejvíce ocení uživatel práci z domova s Krameriem na serveru JVK v Českých Budějovicích, kde jsou tři čtvrtiny zdigitalizovaných dokumentů přístupné. (Časová osa ukazuje, že nejvíce zdigitalizovaných dokumentů je z roku 1913.) Potěšen bude i ten, kdo bude využívat z domova server VKOL, protože zpřístupňuje množství regionálních titulů vydávaných v letech 1880–1940. Bez problému

si tak prohlédne více než 60 procent zdigitalizovaných stran.

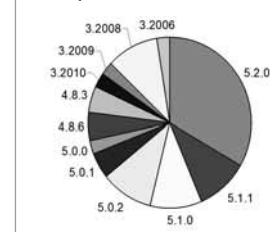
Počet 32 milionů stran zdigitalizovaných v rámci NDK a další miliony stran v rámci Norských fondů, IOP či VISK7 může vzbuzovat obdiv v zahraničí. Taková Národní knihovna ve Vídni zdigitalizovala dosud jen 15,5 milionu stran. Zaměřila se však na periodika z let 1689 až 1945 a dálkově zpřístupňuje všechna! Fulltextové vyhledávání je navíc uživatelsky velmi přívětivé a měli by se jím inspirovat vývojáři nových verzí Krameria.

Verze K3 se přestala vyvíjet před sedmi lety, takže jsou postupně všechny instituce nuceny přejít na verzi K4 a K5. Na konci roku 2015 bylo vzdáleně přístupných už jen šest instalací K3 (v tabulce jsou názvy institucí psány kurzívou). Žádnými zdigitalizovanými stranami nebyla během dvou let doplněna instalace v NK (uživatelé se už pomalu smířili se skutečností, že osm milionů stran nebude nikdy převedeno z K3 do K4, ale nikoliv s tím, že se nedostanou ke stránkám zdigitalizovaným kolem roku 2010 ve VISK 7 malými institucemi, které nemají systém Kramerius a kopie předaly do NK k vystavení na jejím serveru), v NTK (nové digitalizáty se už dlouho ukládají jen do K4 a existence instalace K3 na webu NTK uživatele jen mate), VKOL (postupně převádí digitalizáty z K3 do K4, takže během roku 2016 se už asi bude vyhledávat jen v jediné instalaci) ani v královéhradeckém muzeu. Aktivně tak doplňují instalaci K3 jen knihovnici Divadelního

Tabulka č. 1	Stav 31. 12. 2013		Stav 31. 12. 2015	
	Instituce	počet stran	nárůst za 2 roky	počet stran z toho volně přístupných
NDK v NK	0	31 876 350	0	984 628
NDK v MZK	11 717 471	20 147 300	31 864 771	1 716 803
ČDK	0	30 528 659	30 528 659	3 329 236
NK ČR K3	8 730 193	0	8 730 193	?
MZK Brno	2 006 240	791 531	2 797 771	2 005 516
KNAV	2 188 663	538 953	2 727 616	364 188
VKOL	0	2 694 831	2 694 831	1 650 329
VKOL	1 848 338	0	1 848 338	?
JVK České Budějovice	650 431	962 935	1 613 366	1 243 769
KVK Liberec	379 824	869 010	1 248 834	149 583
SVK Hradec Králové	550 038	469 400	1 019 438	164 660
NLK Praha	127 133	829 075	956 208	367 663
MěK Praha	847 701	53 642	901 343	?
UK, FSV Praha	376 109	326 677	702 786	345 759
MSVK Ostrava	204 435	347 670	552 105	276 405
Knihovna ZČM	0	379 470	379 470	20 345
SVK Plzeňského kraje	342 562	23 763	366 325	8 830
KKFB Zlín	65 870	278 904	344 774	23 270
SVK Ústí n. L.	233 374	94 720	328 094	57 817
NFA	313 499	10 253	323 752	12 538
NTK	250 468	69 628	320 096	146 788
Národní muzeum	0	303 252	303 252	0
SVK Kladno	25 782	246 003	271 785	13 115
NTK	228 865	0	228 865	?
KK Vysočiny	28 524	197 221	225 745	40 947
DSMO	0	202 207	202 207	202 207
KK Karlovy Vary	0	183 799	183 799	77 946
Divadelní ústav	62 669	100 672	163 341	?
UK Bratislava	153 238	-6 314	146 924	74 401
Židovské muzeum	85 324	47 685	133 009	44 494
MENDELU Brno	123 539	3 884	127 423	99 325
VÚGTK	0	123 649	123 649	?
Muzeum Hradec Králové	118 954	0	118 954	?
VŠE Praha	55 439	18 336	73 775	69 881
LMDA	0	70 124	70 124	70 124
Slezská univerzita	0	49 911	49 911	49 911
Zem. c. a knih. A. Švehly	16 883	30 719	47 602	29 826
MěK Česká Třebová	0	15 360	15 360	15 360

Kurzíva v názvech knihoven označuje verzi Kramerius 3

Tabulka č. 2	Název periodika	Rozsah let	Počet stran	Fulltext	Přístupnost z domova
Bohemia	1828–1938	536 438	ano	100 %	
Národní politika	1884–1945	400 890	ano	90 %	
Reichenberger Ztg.	1860–1938	379 830	ano	100 %	
Národní listy	1861–1941	308 066	ano	99 %	
Lidové noviny	1893–1945, 1948–1952	252 764	ano	100 %	
Politik	1862–1907	183 559	ano	11 %	
Plzeňské noviny a Český deník	1864–1944	154 487	ano	100 %	
Moravská orlice	1863–1943	123 002	ano	100 %	
Pravda (Plzeň)	1945–1990	97 178	ano	0 %	
Pochodeň	1933–1990	82 820	ano	0 %	
Rudé právo	1945–1983	81 162	ano	0 %	

V listopadu 2015 knihovny užívaly dvě verze K4 a dokonce šest verzí K5

ústavu a Městské knihovny v Praze. Počet zdigitalizovaných stran uvedený po vstupu Městské knihovny v Praze (MKP) do neoficiální verze K4 signalizuje, že snad už letos budou převedeny všechny stránky ve formátu DjVu do jpg. Nutnost instalovat speciální plugin pro verzi K3 totiž mnohé badatele od práce odrazuje. Navíc vyhledávání v dosavadní verzi v MKP je mimořádně pomalé a uživatelsky nepřívětivé.

Většina knihoven tedy již nabízí **prohlížení a vyhledávání zdigitalizovaných dokumentů v prostředí verzí K4 a K5**. Na rozdíl od verze K3 mohou zpřístupňovat nejen monografie a periodika, ale i rukopisy a staré tisky, k čemuž bylo dříve vhodné snad jen Manuscriptorium. Této možnosti zatím využila ve větší míře pouze MZK a VKOL. V K4 a K5 lze rovněž vystavit mapy (najdou se v Krameriovi MZK, JVK, Mendelovy univerzity v Brně a VKOL), ale kartograf zřejmě dá přednost systému DigiTool, protože se tak dostane k více než 30 000 map z Mapové sbírky Přírodovědecké fakulty UK. Verze K5 je vhodná i pro hudebniny (těšit se můžeme na 522 zdigitalizovaných dokumentů MKP) a dokonce i pro zvukové nosiče (zatím jen 341 nahrávek MZK a 102 nahrávek MKP). V K4 lze uspět dokonce s vystavením neobvyklých dokumentů, jako jsou filmové scénáře (NFA) nebo záznamy z kartotéky padlých v první světové válce (DSMO).

Některé instituce využily v K4 možnost **vytváření virtuálních sbírek**. Tato možnost se hodí pro menší soubory zdigitalizovaných dokumentů, které by se jinak „ztratily“ v celé databázi. SVK v Hradci Králové tak zařadila do jedné virtuální sbírky dokumenty, které zdigitalizovala pro Knihovnu města Hradce Králové, a do druhé dokumenty pro Krkonošské muzeum ve Vrchlabí. Podobně postupovala MZK a vytvořila virtuální sbírky Rajhrad, Regionální muzeum v Mikulově a Muzeum Brněnska (vedle nepochopitelné sbírky Povinná četba s pouhými šesti monografiemi). Kupodivu knihy nakladatelství Academia z projektu *E-knihy do každé knihovny* zpřístupnili ve virtuální sbírce jen knihovnici NTK, KNAV a SVK v Ústí nad Labem. Přitom uživatelé raději pracují v jednom prostředí a nutnost přechodu do různých prostředí v rámci jedné knihovny je odradí.

Výšečový graf ukazuje, že v listopadu 2015 knihovny užívaly dvě verze K4 a dokonce šest

verzí K5, tedy že nepřecházejí okamžitě na nejnovější verzi. Přitom každá novější verze přináší vylepšení a odstraňuje nedostatky té předchozí. Například až verze K4.8.6 odstranila chybu, kdy se u prvního nalezeného záznamu v každém dokumentu nezobrazovala slova před a za vyhledávaným výrazem. Přitom okolní slova pomáhají badateli posoudit, zda text bude relevantní, či nikoliv, což je důležité, když není volně přístupný celý dokument. A až od verze K5.0.2 lze využít mobilní aplikaci Krameria pro Android.

Lze předpokládat, že i v **dalších letech se bude zvyšovat počet knihoven, které zvolí pro zpřístupňování zdigitalizovaných dokumentů systém Kramerius a které se zapojí do digitalizace**. Nemusí se přitom obávat, že brzy nebudou mít co dělat. Existují totiž stovky titulů českých regionálních periodik z konce 19. století a z 1. poloviny 20. století, které podle Registru digitalizace nejsou ani ve fázi „ve zpracování“, ani ve fázi „plánovaná digitalizace“ (v současnosti je v těchto fázích evidováno pouze 3500 svazků 1600 titulů, v druhém případě 1500 svazků 600 titulů). Obavy nemusíme mít ani u periodik vydaných na českém a moravském území v němčině, přestože Rakouská národní knihovna již zdigitalizovala nejen některé tituly vydané v Praze a Brně, ale i ve Varnsdorfu, Českém Krumlově nebo Uničově.

Potřebné se v budoucnu stanou nástroje nad databázemi zpřístupňujícími zdigitalizované dokumenty; tyto nástroje dokážou paralelně prohledávat, šetřit čas uživatelům, poskytovat i informace typu: v které nejbližší knihovně od místa uživatele bude volně přístupný celý zdigitalizovaný dokument (zatím lze zjistit jen knihovnu, která titul zdigitalizovala, přes Registr digitalizace nebo Souborný katalog ČR, ale ne místa, kde jsou zreplikované digitalizáty).

Přede dvěma roky jsem zmiňoval projekt *České digitální knihovny* (ČDK), který by měl umožnit vyhledávání ve více krameriovských instalacích. V tuto chvíli pracuje sice jen se zdroji KNAV, MZK, NTK a NDK, ale až přibudou data z dalších krameriovských knihoven, vzroste i počet uživatelů, pro něž bude ČDK nepostradatelnou.

ALEŠ BROŽEK brozek@svkul.cz

Žďárský rychlovlak

Tak to vezmete asi 1100 dětských čtenářů, jeden hodně velký prostor, asi 30 000 svazků, 250 kulturních a vzdělávacích akcí za rok, výstavy, tvůrčí dílny – vše dohromady promícháte... a je to! Jasně, nesmysl. Kdo pracuje s dětským čtenářem, moc dobře ví, že je to práce velmi náročná. Musí člověka hodně bavit, naplňovat a pak to jde. Třeba i tak dobře, že získáte titul *Kamarádka knihovna* v dané kategorii. A to je potom hezký, moc hezký pocit. Snad i cítíte, že svoji práci děláte dobře.

Knihovna ve Žďáře nad Sázavou (tedy ta naše) má oproti některým jiným jednu podstatnou přednost – je hodně velká a prostorná. V takové knihovně pak můžete vymyslet spoustu zajímavých akcí a téměř celý knihovní fond je možné nabídnout čtenářům přímo v oddělení. Samozřejmě se při půjčování naběháte, ale to nevadí. Je tu jedna ohromná výhoda – netloustne se.

Město Žďár nad Sázavou má čtyři velké školy a několik větších školek. Spolupráce s nimi je výborná a již mnohaletá, takže tady máme jeden velký rozjetý vlak, chcete-li rychlík či rychlovlak s besedami a lekci nejen pro ně, ale i pro

Statistické údaje za rok 2015

Počet obyvatel ve městě	21 478
Počet čtenářů v knihovně	3 931
Počet dětských čtenářů	1 113

školy a školky z blízkého okolí. A z něho jaksi nelze vyskočit... a ani to nechceme. Je pěkné, když hned na začátku září volají učitelé s otázkou, zda už mohou přijít s dětmi do knihovny. Tato spolupráce a zájem škol jsou velmi důležité. To, že nám učitelé děti vodí, je moc dobře a přesvědčuje nás, že naše práce má smysl. Své děti k nám přivádí samozřejmě i mnoho rodičů, a to již od velmi útlého věku – vlastně v nich tím probouzejí lásku ke čtení a vztah ke knížkám. Považuji to za velmi potřebné, protože v dnešní uspěchané době je dobrá kniha a krásný příběh uvnitř doslova potě-

Foto archiv knihovny

šením, únikem z každodennosti. Svět fantazie a kouzlo okamžiků strávených s dobrou knihou jsou k nezaplacení. A není to jen fráze – kniha bývá člověku opravdu přítelem v dobách dobrých, ale i v těch špatných... Kdo rád čte, dobře to ví.

A ten náš pravý recept? S kolegyní Olgou především jednáme s dětmi na rovinu, vůbec nepodceňujeme jejich dotazy, snažíme se jim pomáhat. Ať už je to třeba jen pomoc s vyhledáváním knih, nebo i rada při jejich výběru. Od toho přece v knihovně jsme! Když pak vidíme, že třeba naším přičiněním probudíme dalšího malého nadšeného čtenáře, moc nás to těší. To je především smyslem naší krásné práce.

Ze žďárské knihovny přeje všem pěkné jarní dny
DAGMAR KOZLOVÁ kozlova@knihzdar.cz

Znovu a lépe! Zpráva o digitalizaci z Hradce Králové

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (SVK HK) před započítím krajského projektu *Digitalizace a ukládání*¹ digitalizovala pouze službou, vlastní digitalizační pracoviště neměla. Už od roku 2001 jsme však digitalizovali vybraná regionální periodika v rámci projektu VISK 7 a z jiných zdrojů pak cca 100 regionálních monografií. Dokumenty byly zpřístupňovány ve vlastní digitální knihovně v systému Kramerius.

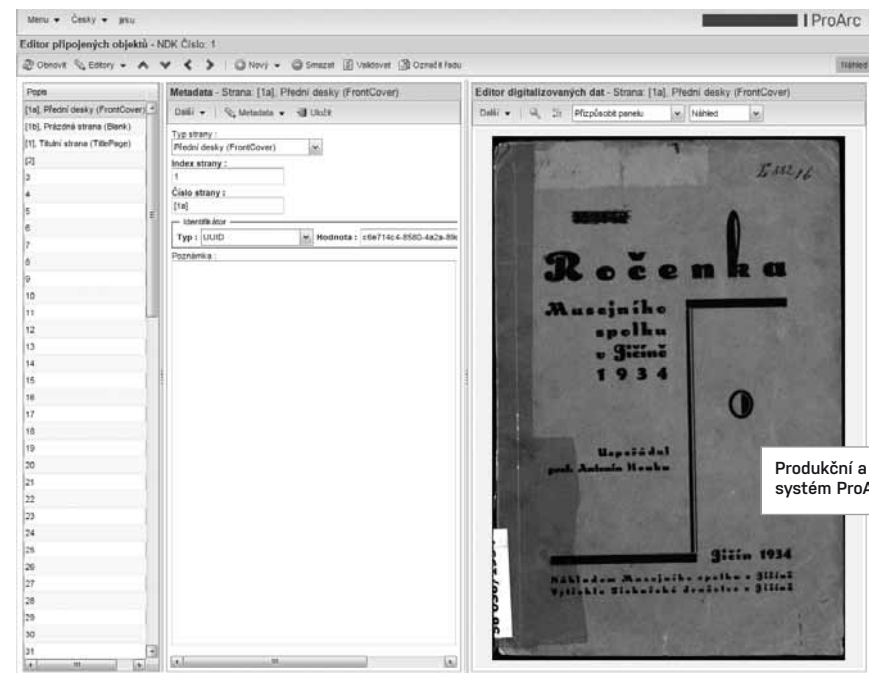
V letech 2009–2010 se rozběhly v jednotlivých krajích přípravy projektů, jejich realizace postupovala různým tempem, stejně tak se lišil i rozsah projektů. V našem kraji bylo rozhodnuto o realizaci varianty, kde část digitalizace proběhne službou – digitalizace knihovních fondů (500 000 stran) a dokumentů (100 000 stran) pro organizace kraje, a zároveň v prostorech SVK HK vznikne menší Krajská digitalizační jednotka, jejímž provozem pak bude zajištěna udržitelnost projektu. Výsledkem digitalizace službou měly být PSP balíčky podle aktuální specifikace Národní digitální knihovny (NDK) – stejné balíčky měla být schopna produkovat také Krajská digitalizační jednotka. Kromě nich jsou uchovávány též původní surové dvoustrany ve formátu TIFF. Bylo rozhodnuto, že skenovat se bude na 300 dpi, a to (dle rozhodnutí u každé předlohy) buď plnobarevně, nebo ve stupních šedi.

Příprava fondu

Zatímco se na Kraji chystal projekt, v knihovně se připravoval fond k digitalizaci. Zpočátku byla příprava zajišťována postupně různými pracovníky, počátkem roku 2011 nám ale zřizovatel vyšel vstříc a dostali jsme v souvislosti s projektem do stavu jeden úvazek jen na digitalizaci a elektronické zdroje. Tím, že digitalizaci knihovních fondů řešil Kraj až jako poslední část projektu, měli jsme poměrně dost

času na přípravné práce – a to, co se původně jevilo jako nevýhoda, se pak ukázalo jako výhoda. Kromě dostatku času na poctivou rekatologizaci „s knihou v ruce“ jsme díky téměř dvouletému zpoždění měli v době vyhlášení výběrového řízení k dispozici metadatové standardy NDK, navíc se v době realizace zlepšilo fungování Registru digitalizace (RD), přibyla možnost posílat do něj hlášení dávkově v MARCxml (předchozí ruční vyplňování tabulek jsme tak mohli nahradit jednoduchým exportem ze systému Aleph), začal fungovat Resolver URN:NBN a měli jsme už také k dispozici zkušenosti z jiných krajů, kde byli rychlejší.

Během příprav byly na straně knihovny nejprve připraveny seznamy titulů vhodných k digitalizaci, celkový počet stran u vytipovaných dokumentů byl kolem 900 000, z těch se mělo dále vybírat. Šlo o regionální monografie a periodika vztahující se k území současného Královéhradeckého kraje. Speciální oblastí pak byly regionální osobnosti – k digitalizaci byla připravena jak díla daných autorů, tak díla pojednávající o nich (např. J. Škvorecký, M. Kubátová, K. V. Rais, J. Gočár, J. Kotěra a další spisovatelé či jiné osobnosti významné pro Hradec Králové či Královéhradecký kraj). Po přípravě soupisů následovala fyzická kontrola svazků ve skladech, kdy se porovnávaly počty stran a formáty uvedené v záznamech se skutečným stavem, abychom získali reálnou představu o počtu stran u jednotlivých formátů (pro zajímavost – cca měsíc práce ve dvou lidech). Poté byly tituly podle upravených seznamů postupně brány k rekatologizaci, což si vyžádalo velkou součinnost dalších odborů a oddělení – správy fondů a jmenné a věcné katalogizace. Současně jsme ověřovali, zda daný titul už není digitalizován nebo připraven k digitalizaci nějakým jiným, což v počátcích příprav, kdy byly

s fungováním RD problémy a existovala velká zpoždění při aktualizaci, znamenalo raději zkontrolovat jednotlivě všechny významnější digitální knihovny. Také jsme museli porovnat navzájem seznamy dalších osmi knihoven kraje, které o zapojení do projektu projevily zájem, abychom vyloučili duplicity. Proškrtané seznamy jsme pak vraceli knihovnám – ty měly za úkol tituly rekatologizovat s knihou v ruce, zajistit čísla ČNB (pokud dokumentům příslušely) a záznamy zaslat do SK a RD. Stejně činnosti probíhaly několik let i v krajské knihovně při přípravě našeho vlastního fondu.

Vzhledem k tomu, že jsme neměli k dispozici žádný software pro sledování celého workflow digitalizace, odehrávalo (a odehrává) se vše ve sdílených tabulkách a dokumentech. A vzniklo jich postupně celkem dost; zatím žádná tabulka, zamýšlená jako poslední a definitivní, poslední a definitivní nebyla...

Výběrové řízení a realizace

Nositelem projektu byl Královéhradecký kraj, ale i naše instituce měla možnost se do určité míry zapojit do přípravy projektu a průběhu výběrového řízení. Zakázka *Služba digitalizace a dodávka vybavení krajské digitalizační jednotky* byla rozdělena na dvě části, byla vyhlášena v 1. polovině roku 2013 a na konci téhož roku

byly s vybranými uchazeči uzavřeny smlouvy. Pro digitalizaci službou (část A) byla vybrána místní firma A-Scan, s. r. o., a pro dodávku vybavení Krajské digitalizační jednotky (část B) pražská firma ICZ, a. s.

V lednu a únoru 2014 nastoupili na pracoviště v SVK HK tři „projektoví“ pracovníci (na DPČ s Krajem). Současně nám zřizovatel vyhověl a v únoru jsme dostali na digitalizaci a práci s e-zdroji ještě celý úvazek, který jsme mohli v průběhu realizační fáze využít především pro potřeby projektu. Za vstřícnost Kraje v personálních otázkách jsme byli velmi vděční. Měli jsme tak k dispozici dva celé úvazky na digitalizaci přímo ve stavu a tři poloviční úvazky z projektu, takže jsme byli například schopni hned kontrolovat odevzdávaná data a odchyťvat chyby průběžně, aby nedocházelo zbytečně k jejich opakování v dalších dávkách.

Krajská digitalizační jednotka (KDJ)

Na konci února 2014 proběhla instalace vybavení KDJ. Dodávku provedl subdodavatel firmy ICZ, firma INCAD. Pracoviště v suterénu SVK HK bylo vybaveno kvalitním knižním skenerem Bookeye3 formátu A2 a dvěma pracovními stanicemi se SW na úpravu skenů BCS-2 a open source systémem ProArc pro metadatový popis. Součástí dodávky byl také ABBYY Recog-

1 Královéhradecký kraj. Projekt III. Digitalizace a ukládání, reg. č. CZ.1.06/2.1.00/08.07379

nition Server pro OCR s licenci na 15 000 stran měsíčně. V této části projektu nebyly větší problémy, dodávka sice nebyla v termínu kompletní a část věcí se řešila za chodu, ale všechny nedostatky byly postupně odstraněny a spolupráce se subdodavatelem fungovala velmi dobře. Po ukončení tříměsíčního a velmi intenzivního testování jsme na konci června 2014 zahájili ostrý provoz. Během prvního půl roku jsme spoustu titulů zpracovávali opakovaně, vždy se objevilo něco, kvůli čemu bylo třeba vše smazat a začít nanovo. Naším heslem se v té době stalo „znovu a lépe“ – a vydrželo nám minimálně po celou realizační fázi. Ve velkém formátu jsme si ho vyvěsili i na dveře KDJ, kam k němu postupně přibývala další hesla z právě skenovaných (několik desítek let starých) novin jako „od každého kvalitní práci“, „knihovna má dobré výsledky“, „každý podle svých schopností“ či „společná práce nás stmelila“.

I ostrý provoz se zpočátku nesl ve znamení testování ProArcu, vychytávání chyb a vylepšování jeho funkcí, což bylo nakonec i vítaným zpestřením práce. S čím jsme se občas dost potýkali, byl popis digitalizovaných periodik – doporučující pravidla, která byla tehdy k dispozici v rámci NDK, vycházela z ideální situace

a především u periodik nepokrývala všechna specifika našeho fondu. Práce na KDJ se občas také měnila v detektivní v případě špatně svázaných či přeházených stran, čísel, ročníků, obálek či různých příloh u periodik. V takových případech jsme pak prosili o pomoc knihovnický z dalších institucí (nejen) v našem kraji, aby prověřili, jak dané periodikum vypadá v jejich fondu. Nikdy jsme se nesetkali s neochotou pomoci a téměř vždy jsme se s pomocí kolegů nakonec dopátrali správného výsledku.

Realizační fáze, kdy na KDJ pracovali projektoví pracovníci, trvala do konce února 2015.

Poté začala běžet doba udržitelnosti projektu a od 1. března 2015 jsme dostali pro práci na KDJ do stavu jeden úvazek. Zároveň se SVK HK zapojila do projektu Úřadu práce ČR pro absolventy, díky kterému jsme získali ještě další dva úvazky. Při třech až čtyřech pracovnících přímo pro KDJ pak byla naše produkce asi 14 000 stran měsíčně, projekt byl však časově omezen. V roce 2016 jsme se vrátili na oddělení digitalizace k počtu tří úvazků. S tím, že oddělení zajišťuje nejen provoz KDJ a veškeré práce související s digitalizací, včetně přípravy a zpřístupnění, obsahovou správu Digitální knihovny, ale také získávání a ukládání e-zdrojů,

uzavírání smluv s nakladateli a další činnosti. Zároveň spolupracujeme na vývoji systému ProArc a RDflow.

Digitalizace službou

Jestliže realizace části B byla relativně bezproblémová, část A byla náročnější. Domluva s dodavatelem, firmou A-scan, nebyla jednoduchá (zejména zpočátku), práce nepostupovaly a byli jsme nespokojeni především s kvalitou skenů. Situace se zlepšila v polovině roku 2014 vstupem subdodavatele (firma archlife, s. r. o., respektive INCAD), zajišťujícího metadatový popis, respektive infrastrukturu pro zpracování. Na zakázce se začalo systematictěji pracovat a i přes trvající problémy s kvalitou a dodržováním termínů začal dodavatel postupně odevzdávat dávky. Tuto část by však nebylo možné dovést do zdárného konce bez nadstandardního zapojení oddělení digitalizace SVK HK – ať už kmenových zaměstnanců, či těch „projektových“. Aby se nakonec vše stihlo, stálo to hodně úsilí a času našich pracovníků. Po skončení realizační fáze probíhaly v knihovně celé první pololetí roku 2015 ještě další kontroly odevzdaných dat a balíčky s nalezenými chybami byly reklamovány.

Uložení a zpřístupnění dat

V našem kraji, na rozdíl od některých jiných, nevznikl v rámci projektu Krajský digitální repozitář. Odevzdaná data z digitalizace službou jsou tak uchovávána jen na odevzdaných HDD (a podle pokynů Kraje ve stavu, ve kterém je dodavatel předal) ve dvou kopiích – v SVK HK a na Kraji. V knihovně máme data ještě zkopírována do vlastního úložiště (kde však nejde o dlouhodobou ochranu) a tam je v případě reklamaci opravujeme, aby byla stále aktuální.

Pro zpřístupnění uživatelům byly výsledné NDK balíčky z digitalizace službou i z produkce KDJ importovány do Digitální knihovny SVK HK². Od počátku krajského projektu do 31. prosince 2015 bylo do digitální knihovny naimportováno nově 469 400 stran z 848 monografií a 118 titulů periodik. Další přírůstky průběžně přibývají a budou přibývat i nadále;

- 2 <http://kramerius4.svkhk.cz/>
- 3 Ke stažení na <https://play.google.com/store/apps/details?id=cz.mzk.kramerius.app&hl=cs>
- 4 <http://www.czechdigitallibrary.cz/>

k 29. únoru 2016 bylo v naší digitální knihovně celkem 1 046 102 stran, 1117 monografií a 154 titulů periodik. (Pro porovnání – před projektem obsahovala jen 550 038 stran z 98 monografií a 22 titulů periodik.) Přes naši digitální knihovnu jsou zpřístupňována také data většiny dalších knihoven zapojených do projektu. Knihovny v ní mají vlastní virtuální sbírky a zpřístupnění u autorsky chráněných titulů je vázáno na IP adresy vybraných počítačů v té které knihovně.

Výsledky digitalizace se snažíme zpřístupnit a zužitkovat co nejvíce. Od března 2015 je naše digitální knihovna přístupná také v mobilní aplikaci Kramerius vyvíjené MZK³ a v únoru 2016 začal být její obsah (vedle NDK, MZK, KNAV a NTK) sklizen do České digitální knihovny⁴.

Samozřejmostí po importu do digitální knihovny je okamžité doplnění odkazu na digitalizovaný dokument do katalogizačního záznamu monografie či periodika a v roce 2015 jsme v oddělení digitalizace začali i s propojováním záznamů článků na zdigitalizovaná periodika v digitální knihovně (ze záznamu článku odkazujeme na číslo, ve kterém se nachází daný článek). Během roku 2015 bylo propojeno 6493 analytických záznamů a v propojování pokračujeme i nadále. Ke konci února 2016 je propojeno 6818 článků z celkem sedmi titulů (např. *Krkonose*, *Noviny Jičínska* či *Krkonoské noviny*), v roce 2016 plánujeme takto zpracovat minimálně tři další regionální periodika.

Co napsat závěrem? Především – realizační fáze projektu, kterou bylo třeba stihnout v extrémně krátkém čase, byla velmi náročná. Na druhou stranu bylo zajímavé zjistit, co všechno jsme v knihovně schopni zvládnout a ustát. A asi nejdůležitějším poznatkem je, že práce na digitalizaci nikdy nekončí – chyby v už hotovém objevujeme (náhodně) pořád, takže je stále co opravovat, znovu exportovat, validovat, importovat... Skoro se chce parafrázovat postřížinskou hlášku – *Nudíte se? Kupte si knižní skener!*

LUCIE JIRKŮ lucie.jirku@svkhk.cz

Jak se budí knihovny: Celostátní a další akce

Knihovna už dávno není jen půjčovna knih. Mnohé knihovny jsou v dnešní době komunitními centry, ve kterých se lidé setkávají při různých příležitostech. Patří k nim zejména kulturní a vzdělávací akce. Jaké pořádné u nás a kde se inspirovat?

I v malé knihovně, jako je ta naše, se lze zapojit do celostátních akcí, které každoročně pořádá Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR. V **Březnu – měsíci čtenářů** se například vyhláší *Čtenář roku*. Je to nenáročná akce, kterou může uspořádat každá knihovna. Záleží jen na vás, podle jakých kritérií ho zvolíte (nejvíce půjčených knih, nejvíce návštěv...). Akce se každý rok zaměřuje na jinou cílovou skupinu (táta-čtenář, čtenářské rodiny, čtenářské třídy), určitě se tedy vyplatí sledovat aktuální informace na webu SKIP.

Také *Týden čtení* lze zrealizovat i ve skromnějších podmínkách. Nebojte se zapojit jako pomocníky třeba učitele z místní školy, můžete pak číst na netradičních místech (v obchodě, v hasičské zbrojnici, na vyhlídce, na fotbalovém hřišti) nebo v netradiční hodinu (o půlnoci). Přespání v knihovně při *Noci s Andersenem* už nelze sice zajistit úplně ve všech malých knihovnách, ale proč se nedohodnout s obecním úřadem nebo školkou. Samotné přespání mimo domov (s programem, který připraví knihovna) je pro děti zážitkem. Do tradičního říjnového **Týdne knihoven** se lze zapojit opravdu různorodým způsobem, ukažte třeba čtenářům každý den knihovnu jinak.

Knihovna je často prostorem pro setkávání maminek na mateřské. Dnešní maminky jsou tvořivé, stačí jen zjistit, co kterou baví. Mohou si pak předávat dovednosti mezi sebou. Navíc, nejsou to vždy ženy jen na mateřské, které nás navštěvují. Mezi čtenářkami je třeba lékařka, která po dohodě s vámi připraví pro uživatele kurz první pomoci nebo pohovoří o různých tématech.

Foto archiv knihovny

Téměř adventní **Den pro dětskou knihu** je hlavně propagací dětské knihy jako takové. Nabízí se prodejní výstava knih nebo opět čtení z nich. Jako doplněk pozvěte na besedu oblíbeného spisovatele. Někteří jezdí a zadarmo a rádi prodají knihu přímo svým čtenářům.

Inspirovat akcemi se můžete nejen na stránkách SKIP (<http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/>), ale i na stránkách jednotlivých (třeba okolních) knihoven. Nikdo se na vás nebude zlobit, když uspořádáte stejnou akci jako „kolegyně od vedle“. Nezapomeňte také na **Databanku vzdělávacích programů** (besed) Klubu dětských knihoven SKIP ČR, kterou připravili pracovníci Knihovny Jiřího Mahena v Brně (<http://knihovnici.kjm.cz>). Celostátní akce mají tu výhodu, že jsou podporovány centrálně: nechybí k nim poutavé propagační materiály, prověřené know-how a zkušenosti desítek knihoven.

Minule jsem uvedla, že je potřeba spolupracovat s jinými organizacemi v obci. Při akcích v obci je potřeba každé ruky a proč by to nemohla být právě tvořivá ruka knihovníka. Setkáte se s dalšími lidmi, kteří pak na oplátku pomohou při akcích vám. Třeba potkáte Lenku, jejíž manžel přeplul Atlantik a má z plavby úžasné video. Uvidíte, jaký bude o akci zájem. A možná přijde Pavel, který byl v Číně a má krásné fotky. Potřeboval by je ale uspořádat, podejte mu pomocnou ruku – třeba na jeho povídání přijde Anna, která...

O úspěšné a originální akci pak můžete napsat do *Čtenáře*, inspirace není nikdy dost!

Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově

Dílo Aloise Musila

Jaképak asi poklady může ve svých zdech skrývat městská (dříve okresní) knihovna, která – jak známo – nemá konzervační povinnost? A tak – podle mnohdy vášnivě diskutovaného názoru – kniha, jež nebyla pět let vypůjčená, má být (*tak nás to učili na knihovnické škole*, tvrdí jedna kolegyně) jednoznačně vyřazena, aby uvolnila místo nové, krásné s lákavou barevnou obálkou, neboť tu právě v těchto dnech po nás snad všichni uživatelé žádají! Kdo se má dívat na ty zdrcené tváře zoufalých čtenářů, odcházejících se špatně skrývanou myšlenkou: *Proboha copak budu číst, vždyť oni mají všechny „Odstíny kdečeho“ rozpůjčované!* Staré a „očtené“ knihy musí být nemilosrdně vyřazeny a staří knihovníci... Čas nový žádá si nové činy!

Přesto několik desítek děl klasické beletrie z konce 19. století uchováváme. Jsou to ta, v nichž nacházíme razítka a knihovní řády Akademického feriálního spolku, jehož členové pod vlivem svého oblíbeného pražského učitele Masaryka založili první veřejnou knihovnu ve Vyškově. Dále pak ta, která jsou obdobně vyzdobena pečeti spolku, jež od šedesátých let téhož století v našem městě působily a pak v roce 1896 své spolkové knihovničky postoupily zmíněné veřejné bibliotéce. Jedná se tedy o jakýsi raritní fond, který má význam jen pro připomenutí počátků naší instituce.

Opravdové poklady pak pro nás – a nepochybně pro všechny veřejné knihovny bez rozdílu – představují mnohdy otrápané brožury, které by laik okamžitě jako první při likvidaci své domácí knihovničky odhodil do sběrného kontejneru. Jejich hodnota spočívá v tom, že přináší cenné informace o historii či společenském dění ve Vyškově nebo na Vyškovsku. Jako bývalá okresní knihovna – dnes knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí – v posledním dvacetiletí shromažďujeme veškeré periodické i neperiodické publikace týkající se našeho okresu. Tyto svazky bývají sice často i v depozitářích muzeí, jenže tam nejsou pro širokou veřejnost tak snadno přístupné. Navíc se zpravidla nacházejí ve vzdálenějších městech a tam jsou k dispozici jen prezenčně v badatelárnách. Zájemci o dějiny našeho regionu a snad ještě více studenti velice oceňují snadnou dostupnost a především kompletnost těchto literárních zdrojů pro své seminární či diplomové práce. Nemusí jít vždy jen o svazky příliš staré – brožury vydané třeba před třiceti čtyřiceti lety ve vysokých nákladech a šířené zdarma, povalující se tehdy ve všech školách a institucích, občas najednou zcela zmizely a jsou naprosto nedostupné.

Z všeobecných publikací si považujeme třeba svazků *Vlastivědy moravské*, a to i přesto, že údaje v ní jsou samozřejmě po téměř sto i více letech zastaralé, nicméně stále je to nedostižný pramen pro naše badatele. Obdobně nabízíme všechny encyklopedie vydané do druhé poloviny dvacátého století; v *Ottově slovníku naučném* studenti s úžasem nacházejí informace, které by na internetu marně hledali!

Opravdové poklady pro nás představuje kompletizace děl autorů našeho regionu. Z nich se zvláště důkladně zaměřujeme na spisovatele Karla Dvořáčka, jehož jméno již čtvrtstoletí neseme ve svém názvu, a na světoznámého orientalistu Aloise Musila. Netřeba snad připomínat, že za totalitního režimu byli oba v nemilosti. V Musilově případě to znamenalo, že se jeho jméno v katalogu (tehdy samozřejmě lístkovém) vůbec nevyskytovalo; přičemž ještě v šedesátých letech jsem patřil k jeho vášnivým čtenářům a jeho dobrodružné knihy pro mě představovaly poklady srovnatelné snad jen s obdobně nedostupnými knihami Foglara, Setona či Maye.

Karlu Dvořáčkovi bylo dopřáno pouhých třicet čtyři let života, přesto byl autorem velice plodným a ve své době známým a uznávaným. Ani tak nebylo úplně jednoduché shromáždit vše, co bylo s jeho jménem spojeno, ať už šlo o periodické či neperiodické publikace. Soustřeďujeme rovněž vše, co se k tomuto spisovateli vztahuje; díky spolupráci s jeho synem máme dokonce i kopie nevydaných rukopisů a bohatou korespondenci. Jeho dílo dnes bohužel znají ponejvíce literární historikové a pak i studenti vyškovských škol – naši uživatelé.

Pohádka čtvrtá: O spolupráci

Muzeum má perfektní odborníky. Divadlo skvělý sál. Skaut množství kontaktů na mladé rodiny s dětmi. Komunitní škola nadšeného učitele jazyků. A novináři vliv na to, co bude zítra číst pět tisíc obyvatel našeho města.

Reciproční princip, tedy „já udělám něco pro vás a vy uděláte něco pro mě“, je zakódován někde hluboko v našich mozcích. Vzájemná laskavost a výpomoc buduje důvěru mezi lidmi. Když mi paní sousedka dá sazenice rajských, budu se snažit přinést něco oplátkou a vazba mezi námi zesílí. Když vypomůžu člověku z jiné neziskovky při řešení nějakého úkolu nebo problému, lépe se mi bude žádat o výpomoc z jeho strany.

Knihovny mají při komunikaci s okolím jednu velkou výhodu. Nikdo je nepodezírá, že se chtějí někde přizivit, na něčem vydělat. Naše úmysly jsou čisté – nosíme vzdělání, kulturu, možná i zábavu a přejeme si, aby k nám za tím vším chodilo co nejvíc lidí. Nemusíme se tedy bát požádat někoho o laskavost: Prosím, zveřejněte nám pozvánku? Zapůjčíte nám sál? Nešel byste k nám přednášet? Často máme s tímto přístupem úspěch. A chceme-li být ještě úspěšnější, zkusíme zapojit reciprocitu.

Recipročně postavená žádost je trochu jiná. Neříkáme nejprve, co my si přejeme od druhého. Vysvětlujeme, co mu nabízíme. Čím přesněji rozpoznáme, co druhá strana potřebuje a ráda využije, tím úspěšnější v reciproční nabídce budeme.

Dobrý den, já vám volám z městské knihovny, mám na starost komunikaci. Napadlo mě, že bychom mohli spolupracovat. Chodí k nám každý den kolem pěti set lidí, z toho asi stovka do hudebního oddělení. Co kdybychom se domluvili, že bychom naše čtenáře zvali na vaše pořady o jazzu? Můžeme rozdat letáčky, vložit je do monografií o jazzu, ale taky třeba udělat pozvánku na náš web, citovat lektora na Facebooku a podobně.

Pokud se trefíme, pokud partnerská organizace zrovna řeší, jak dostat víc posluchačů na pořady o jazzu, naše nabídka jí přijde vhod. Pak můžeme specifikovat, co si přejeme my.

Chystám velkou akci pro veřejnost, chceme tam pozvat především rodiny s dětmi a řeším jeden problém. Akce má být venku, ale v případě, že bude špatné počasí, bych potřebovala mít v záloze stan, a napadlo mě, jestli bych se mohla domluvit s vámi na zapůjčení.

Úspěšné uplatnění recipročního principu vyžaduje jeden návyk. Umět odhlédnout od svých problémů a úkolů a chvíli se koukat „do hlavy“ těm druhým.

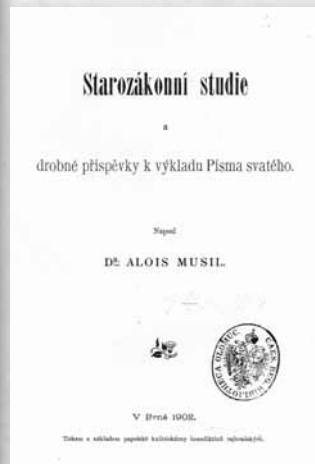
Ilustrace Eva Koflandová

Velice rozsáhlé je dílo Aloise Musila – jeho knihy jsou navíc středem zájmu sběratelů, proto se jejich cena drží stále dost vysoko; v případě německých a anglických knih (v sedmdesátých a osmdesátých letech reeditovaných, jedná se tedy o literaturu stále „živou“) je pro nás cenově zcela nedostupné. Ač jsme na počátku devadesátých let neměli ani jednu knihu A. Musila či brožurku o něm, dnes se pyšníme tím, že jsme jediná knihovna na světě, která vlastní jeho české dílo v jedinečném kompletu, a to včetně vzácných obálek, které v antikvariátech tyto svazky značně prodražují. Podařilo se nám dokonce soustředit všechny články (od něho i o něm) roztroušené doslova po celém světě, a to v šesti jazycích, které používal. V úplnosti je dosud máme do roku 1920; ty pozdější – na něž teprve přijde řada – jsou již snáze dostupné v našich velkých knihovnách (Praha, Olomouc či Brno). Tyto texty z periodik zpřístupníme v několika svazcích veřejnosti. Dva články psané arabsky dokonce uvedeme i v českém překladu pořízeném speciálně pro tuto příležitost.

Z díla tohoto vědce nabízíme devatenáct knih pro mládež, a to ve všech vydáních včetně papírových přebalů – nejčastěji ilustrované A. L. Salačem, o němž se ještě donedávna téměř nic nevědělo (dokonce ani to, co přesně znamenají iniciály jeho křestních jmen). Dále osm takzvaných populárních cestopisů s obálkami od téhož malíře; jedenáct svazků edice *Dnešní Orient* – seznamující s tehdejší situací jednotlivých států této oblasti. Pozoruhodné jsou tři svazky, které zjednodušeně označujeme jako religiální; pocházejí z let 1905–1907 a 1939. Tato řada byla nedávno obohacena o novou publikaci *Ze světa islámu*, vydanou z rukopisu sedmdesát let od napsání. Musilovu sbírku knih doplňuje množství drobných publikací – taktéž od něho či o něm. Pokud jsem uvedl, že vlastnime pouze Musilovy české knihy, i zde platí obligátní výjimka: jediný populární cestopis, který ze zamýšleného cyklu vyšel. Knihu *In the Arabian Desert* pro nás v Jeruzalémě zakoupil tehdejší dopisovatel a novinář Břetislav Tureček. Počátkem letošního roku vzbudilo velkou pozornost vydání komiksu *Šejk Músá aneb prof. Alois Musil mladě výtvarnice Kristýny Košutové*. Zdá se, že tento významný arabista má i v dnešní době stále co říci!

Vyvrcholením našeho mnohaletého úsilí bude vydání bibliografie periodických i neperiodických publikací Aloise Musila; podobně jako Karlu Dvořáčkovi jsme věnovali koncem loňského roku sborník *Jen tato jizva mi zůstala...*, který obsahuje i výrazně doplněnou bibliografii jeho díla.

VLADISLAV RAŠKA raska@kkdvyskov.cz

Začínáme-li s reciprocitou – a nebo ji chceme uplatňovat vědomě a častěji než dosud, můžeme se řídit tímto postupem:

1. S kým se mi vyplatí spolupracovat? Kdo má podobnou cílovou skupinu, umí oslovit jiné lidi, má zázemí nebo pracovníky, které bych ráda využila? Na úvod je dobré oslovovat organizace podobného zaměření (kulturní) nebo rozsahu (podobný počet klientů) a vlivu, aby bylo pravděpodobné, že pro druhou stranu je spolupráce s vámi stejně atraktivní jako pro vás.

2. Co druhá strana řeší? Co by jí pomohlo vyřešit problémy? V tuto chvíli má smysl se s někým z jiné organizace sejit a zajímat se o jejich práci. Zjistit, kde jsou možnosti ke spolupráci.

3. Vysvětlit druhé straně, co jí můžeme nabídnout. Ideální jsou jeden dva konkrétní návrhy. Druhá strana potom obvykle začne upřesňovat, jak pracuje a co v danou chvíli sama považuje za užitečné.

4. Na základě vyjasnění můžete svou nabídku konkretizovat, vylepšit, navrhnout ještě další možnosti.

5. Pokud se návrhy druhé straně líbí, začněte vysvětlovat svoji situaci, kterou řešíte, a co by vám pomohlo. Opět můžete jít – zdvořile – do konkrétností: moc by nám pomohlo, kdyby...

6. Druhá strana vám bude chtít vyjít vstříc. Možná nebude moct ze zcela legitimního důvodu vyhovět vaší žádosti tak, jak si představujete vy. Ale nejspíš bude hledat tak dlouho, až naleznete dostatečně dobré řešení.

Na začátku jsem zmínila novináře. Je to trochu jiný případ, ale hlavní princip, ten reciproční, v něm může fungovat také. Na to se podíváme příště.

Tipy na facebookovou spolupráci:

Máte-li fb stránku, rozšířte své pole působnosti prostřednictvím reciprocit. Do vyhledávání na Facebooku zadejte město nebo širší region, kde působíte, a nechte si vylistovat skupiny a stránky. Vyberte, kde by se mohly dobře uplatnit vaše pozvánky či informace – podle tématu, regionu, cílové skupiny. Navrhněte spolupráci a výměnu obsahu správcům stránek. Do skupin můžete vstoupit jako osoba, osobní profil, a pak tam svůj obsah – je-li relevantní – přidávat.

VĚRA ONDRÍCHOVÁ

vera.ondrichova@gmail.com

Foto archiv knihovny

Moravská zemská knihovna v Brně: 15 let v nové budově

Moravská zemská knihovna v Brně oslavila letos v březnu 15. výročí působení v nové budově. Na tyto prostory čekala knihovna od roku 1928, kdy pro ni bylo vybráno místo v tzv. akademické čtvrti – místo, kde ji od roku 2001 navštěvují čtenáři. Výstava připravená k této příležitosti představila knihovni budovu i po jiné stránce, než se s ní běžný uživatel může setkat – umožnila nahlédnout do prostor, které nejsou uživatelům běžně přístupné. Navštěvníci výstavy si mohli prohlédnout nerealizované architektonické návrhy knihovny od Bohuslava Fuchse a stejně tak i novodobé návrhy, podle nichž byla současná knihovna postavena. V době konání výstavy od 16. března do 2. dubna 2016 byly dále ke zhlédnutí fotografie ze zahájení stavby z roku 1998, pamětní list a medaile k 200. výročí založení Moravské zemské knihovny nebo například ocenění za Stavbu roku 2011.

PAVEL ALBERT pavel.albert@mzk.cz

Design knihovnické propagace

Plakáty, loga, reklamní předměty, pozvánky, vizitky, letáky, tiskové zprávy a jubilejní publikace, výroční zprávy a další tiskoviny oslovují veřejnost a motivují k návštěvě knihovny. *Jaké je vizuální působení našich knihoven na veřejnosti?* Tuto otázku si položili knihovníci Královéhradeckého kraje koncem minulého roku, následně vybrali ze svých tištěných propagačních materiálů ty nejzdařilejší a poskytli je k vystavení. O uspořádání výstavy pod názvem *Design knihovnické propagace* se pak postarala Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové.

Hlavním cílem výstavy bylo doložit úroveň grafických materiálů knihoven, ukázat „jak na to“, inspirovat. Pro návštěvníky z řad knihovníků byl zajímavý i obsah plakátů a pozvánek, jelikož prozradil mnohé o aktuálních akcích a službách u „sousedů“. Vedle toho výstava fungovala jako propagace zúčastněných knihoven směrem k hradecké veřejnosti.

Při sběru materiálů se potvrdilo, že během roku vzniká v knihovnách nepřeberné množství propagačních tiskovin, ale že jsou velmi rozdílné kvality. Na jednotný vizuální styl a profesionálně zpracovaný design vsadily některé větší knihovny – a bylo to na první pohled znát. Řada knihoven zvolila jednu osvědčenou, dobře vypadající šablonu, obměňují fotografii nebo barvu písma. Ale co s názorem: *pozvánek a plakátů vyrábíme u nás v knihovně během roku celou řadu, ale nic pro oči ostatních knihovníků, nic, co bychom chtěli někde vystavovat...?* Menší městské knihovny spoléhají na vlastní síly, dělaly to tak vděcky, snaží se ušetřit. Knihovnik se školí v zásadách grafiky, ale ve výsledku nemá čas si s tím „hrát“. Jen několik knihovníků má dostatek kreativity a výtvarného nadání, kterým může konkurovat školeným profesionálům. Ukázalo se také, jak málo se využívají specifika internetové propagace, na webové stránce najdeme často jen elektronickou verzi papírového plakátu.

Foto archiv knihovny

Po obsahové stránce se tištěná propagace dala velmi dobře rozdělit na tematické okruhy, podle kterých byla výstava uspořádána – například propagace čtení, výstava

vy v knihovně, celostátní kampaně, nové služby. Specifickým propagačním předmětem knihovníků je záložka do knihy, slouží k základnímu výčtu služeb, ale máme i záložky s funkcí dokumentace akcí nebo novoročního přání.

Výstava jednoznačně ukázala, že tištěná propagace je pro knihovny stále nepostradatelná. Vyplatí se hledat finančně dostupné možnosti její profesionální realizace a cíleně budovat image knihovny. Vždyť lacině vyhlížející plakát či brožura zbytečně snižují důvěru v kvalitu knihovnické služby.

EVA SEMRÁDOVÁ

Metuzalémovy moudré rady americkým Adamům a Evám

KURT VONNEGUT jr.: *No není to krása?*, ed. Dan Wakefield, přel. Pavla Horáková. Praha: Argo, 2016. 148 stran.

Amerického spisovatele Kurta Vonneguta jr. (1922–2007) není třeba tuzemskému čtenáři sáhodlouze představovat, několik jeho knih se u nás objevilo již před revolucí (mj. proslulá *Snídaně šampionů*) a po ní se dočkaly českého překladu další dvě desítky Vonnegutových titulů, což zahrnuje v podstatě veškerou autorovu knižní produkci (většina jeho děl, včetně nejznámějších románů *Jatka č. 5* a *Groteska*, vyšla před koncem 80. let). Naproti tomu zájemce o spisovatelův česky psaný portrét můžeme

dem opatřil spisovatel, publicista a scenárista Dan Wakefield (* 1932) – podobně jako Vonnegut rodák z Indianapolisu a absolvent tamní střední školy Shortridge High School (kde stejně jako o několik let starší Kurt začal s psaním v redakci *The Shortridge Daily Echo*, vůbec prvního amerického středoškolského deníku) –, který do knihy zařadil sedm Vonnegutových promočních proslovů, dva jeho příležitostné projevy a navrch tři desítky citátů.

Znalec a milovník tvorby Kurta Vonneguta ve své předmluvě upozorňuje mimo jiné na to, jaké nevšední popularitě se autor těšil mezi vysokoškolskými studenty a americkou mládeží vůbec. Jako hlavní důvody Vonnegutovy oblíbenosti u čtenářů o jednu i dvě generace mladších Wakefield poučeně vyjme-

novává spisovatelovu otevřenost a bezprostřednost, s níž se vyjadřuje k tématům leckdy nepřijemným či takzvaně nekorektním, a rovněž osobitý styl, s jakým tak činí a ve kterém se mísí civilní projev s humorem a hravostí, aniž by výsledek postrádal kýžený přesah nebo hloubku. O žádný z těchto atributů ostatně nebudou ochuzeni ani čtenáři přítomného výboru. Editor svazku si všímá též paradoxní skutečnosti, že spisovatel (k vlastnímu překvapení i rozčarování) oslavovaný jako mluvčí a hrdina kontrakultury 60. let nikdy nebral vážně laciné přísliby duševního či světového míru, nedal se zlákat módním zen-buddhismem ani neholdoval jakýmkoliv dro-

Za okolnost odpovídající duchu vonnegutovské absurdity lze považovat i fakt, že sám autor nikdy vysokou školu oficiálně nedokončil – po splnění všech studijních povinností magisterského studia antropologie na Chicagské univerzitě mu bylo zamítnuto navrhované téma diplomové práce a pak už jej nutnost živit početnou rodinu přesunula na jinou životní kolej (od své alma mater ovšem nakonec získal o mnoho let později jakýsi čestný titul, již jako slavný spisovatel). K absolventům různých univerzit však očividně promlouval rád, a jak se mohou čtenáři výboru *No není to krása?* sami přesvědčit, k tvorbě svých projevů přistupoval nadměru zodpovědně. Vonnegutovy promoční proslovy totiž mají daleko k obvyklým bezduchým monologům psaným přes kopírák. Až překvapivá míra originality a různorodosti z nich činí svěbytnou odrůdu autorovy esejistiky, kde sice lze vysledovat několik stěžejních témat i řadu opakujících se leitmotivů, ale nikdy v takové koncentraci nebo natolik suchopárném podání, aby čtenář začal v textu vybrané pasáže přeskakovat či snad dokonce odložil celou knihu.

Svou zásluhu na tom vedle autorova literárního, potažmo řečnického talentu jistě nese i proměnlivý kontext jednotlivých příspěvků – výbor obsahuje texty z let 1978 až 2004, které Vonnegut pronesl k absolventům několika univerzit, na půdě někdejší Indické unie občanských svobod a při převzetí ceny Carla Sandburga. Liší se tedy adresát, místo i čas, co však jednotlivé projevy spojuje, jsou Vonnegutovy mnohdy vyhraněné, bohatými životními zkušenostmi podepřené a – jak se ukazuje – i nevšedně konzistentní názory na svět kolem. Nezáleží totiž příliš na tom,

zda k vám promlouvá šestapadesátiletý autor proslovu nazvaného *Jak vydělat peníze a nalézt lásku*, nebo dvaosmdesátiletý pisatel projevu s názvem *Jak hudba léčí naše neduhy (a že jich je)*, pořád to bude zarytý pacifista a humanista se zdravým selským rozumem i nemalým kulturním rozhledem, horující pro širokou rodinu, lásku k bližním, péči o obec nebo zavedení obřadů dospělosti.

Proč by se tedy měli současní čtenáři, a ještě k tomu ti čeští, vracet ke starým promočním a dalším příležitostným projevům Kurta Vonneguta? V první řadě jde o texty nadměru vtipné a poutavé – jeden vsutku nestačí žasnout, kolik humorných historek, nevšedních zážitků a trefných postřehů mohl jediný člověk, který se pravda dožil úctyhodného věku, za svůj pobyt na této planetě shromáždit a následně zprostředkovat o mnoho mladšímu publiku. Za druhé, ve spisovatelových nepřeborných životních zkušenostech, které zde zúročuje měrou vrchovatou, se do jisté míry odrážejí moderní dějiny Spojených států, kulturou počínaje a politikou konče, jejichž některé klíčové okamžiky a význačné osobnosti dokáže Vonnegut zdánlivě jen tak mezi řečí ve zkratce představit a přiléhavě okomentovat. Třetím a hlavním důvodem je však samotné autorovo univerzální poselství, jež vyrůstá ze zdánlivě neslučitelných tradic volnomyšlenkářství, humanismu, křesťanství a socialismu a z něhož se ani přes četné životní zkoušky a neradostné vyhlídky naší civilizace nevytrácí radostný údiv člověka zakoušejícího vzácné chvíle štěstí, jak jej ztělesňuje Vonnegutův strýc Alex se svou oblíbenou průpovědí, která dala název celému svazku.

U K Á Z K A

„Jsem okouzlen Kázáním na hoře. Zdá se mi, že nic lepšího než milosrdenství nás zatím nenapadlo. Časem třeba dostaneme nějaký další dobrý nápad – a pak budeme mít dva.“

ještě i dnes odkázat pouze na jeho „čtenářskou biografii“ s názvem *Nové náboženství Kurta Vonneguta* (1992), jejímž autorem je – trochu překvapivě – uznávaný scenárista, dramatik a filmový i divadelní režisér Petr Zelenka.

Vedle románů, novel a povídkových souborů tvoří nedílnou součást Vonnegutova literárního odkazu rozmanité texty nebeletristické povahy, z nichž mnohé vyšly i knižně. Některé z těchto souborů jsou ryze autorské, jiné mají na svědomí různí editoři a vykladači Vonnegutova díla. K těm druhým patří i kniha nazvaná *No není to krása? (If This Isn't Nice, I Don't Know What Is)* z roku 2013, kterou nyní v překladu Pavly Horákové vydalo pražské Argo. Útlý svazek sestavil a úvo-

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Ing. Aleš Brožek – Severočeská vědecká knihovna, Ústí nad Labem **Mgr. Jan Holeček** – Fond dalšího vzdělávání, Praha **Mgr. Zlata Houšková** – SKIP ČR **Mgr. Eva Husáková** – Obecní knihovna Chrstnice **Mgr. Lucie Jirků** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové **Dagmar Kozlová** – Knihovna Matěje Josefa Sychry, Žďár nad Sázavou **MgA. Bc. Petr Nagy** – literární kritik; Národní knihovna ČR **Mgr. Věra Ondříčková** – PR specialista a lektorka komunikace **Jiří Walker Procházka** – spisovatel, scenárista **PhDr. Vladislav Raška** – Knihovna Karla Dvořáčka, Vyškov **Mgr. Lucie Rysnerová** – Vědecká knihovna v Olomouci **Bc. Eva Semrádová** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka **Mgr. Renáta Tetřevová** – Východočeské muzeum v Pardubicích

Vyprávějte příběh: ukujte řetěz událostí

Foto Martin Kibi Fořt

V minulých dílech jsme si přiblížili techniky, jak s adepty psaní uplácat životaschopné literární hrdiny a jak jim stvořit prostředí. Je nejvyšší čas promyslet příběh. Co všechno vlákno příběhu unese? Jak správně řetěz napnout, aby nás napětí pohánělo při čtení a nedovolilo nám přestat hlídat děj? A jak na něj navázat ty správné uzlíky, aby jejich rozuzlení čtenáře bavilo?

Nejprve se v mysli autora musí zrodit nápad. Nápad je jiskra, ze které vznikne plamen. Bez jiskry sebevětší hromada dřeva nevzplane. Díky žáru plamenů může ukovat řetěz příběhu. Vyprávění se nesmí příliš rozbíhat, protože by mohla vzniknout nepřehledná zmeť odboček a slepých uliček, která čtenářovu pozornost, jak z internetu dobře víme, neudrží.

Bez nápadu není proč psát.

První věta, první impuls

„Na počátku všeho byl NÁPAD,“ pravil Apollón, řecký bůh devíti uměleckých múz. Možná to neřekl přímo takhle, ale s literárními dílnami v knihovně by nám pomoci mohl. Koneckonců právě na polibek, dotek nebo smilování múzy umělci čekají.

Náklonnost múzy bývá vrtkavá a leckterý spisovatel proseděl hodiny a dny před čistým papírem nebo prázdnou obrazovkou.

— Na to při workshopu nemáme čas, múzy je třeba pošouchnout:

- Poslepu zvolíme knihu, otevřeme ji a náhodným položením prstu na stránku vybereme první slovo. Tímto způsobem můžeme vybrat několik slov, která si viditelně vypíšeme.
- Sedneme si do kruhu a vezmeme si klubičko. První zvolí jedno z vypsanych slov, vysloví ho, přidá slovo následující. Potom klubičko někomu hodí. Ten slova zopakuje, přidá další slovo a klubičko opět předá. Musí se vystřídat všichni a podílet se na první větě či větách příběhu.
- Síť postupně rozmotáváme. Tentokrát použijeme zbylá vypsaná slova a zkusíme je

zakomponovat do první věty našeho příběhu. Vracíme klubičko a každý, kdo ho drží, přidá jednu větu příběhu a nit namotá. Vyřčené již neopakujeme.

- Vyhodnotíme, které věty příběh posilovaly a které oslabovaly a proč.

Lidé chtějí prožívat – číst nebo poslouchat – srozumitelné příběhy. Tak jim je dejte.

Věta, kvůli které čtete dál

O důležitosti prvních, takzvaných otevíracích vět se nejlépe přesvědčíme, když si přímo v knihovně vyhledáme oblíbené knihy a osvěžíme si paměť, jak začínají. Často si s překvapením uvědomíme, že vypointovaným příběhem je již první věta.

Když se probudíte v den, o kterém náhodou víte, že je to středa, a všechno kolem připomíná neděli, začnete tušit, že něco není v pořádku.

(John Wyndham: *Den Trifidů*)

Byl jednou jeden, ale brzy umřel.

(Ivan Wernisch – *Doupě latinářů*)

Byl to ten den, kdy mi vybuchla babička.

(Iain M. Banks: *Vraní ulice*)

První věta rozhoduje, je prvním příběhem, který si čtenář přečte.

— Vyzvěte účastníky, ať se samostatně zamyslí nad první větou příběhu. Vzájemně si pak hodnotte, jaké očekávání ta či která věta vzbudila, zda byste měli chuť pokračovat ve čtení.

— S menšími účastníky si můžeme na rozcvičení zahrát hru, při které má každý proužek papíru a nejprve napíše odpověď na otázku *Jaký?* Pak přehne papír, aby jeho slovo nebylo vidět, a papír předá sousedovi. Na nový papír napíše odpověď na otázku *Kdo?* A znovu pošle dál. Následují otázky: *Co dělal? Kdy? Kde? A kým?* a *Proč?* Naposledy pošleme sousedovi a papírek, který sami obdržíme, přečteme nahlas. Urodila se mezi nonsensovými větami taková, kterou by mohl začínat příběh?

— Pokud pořádáte literární soutěže, buďte obezřetní ve volbě tématu. Zvláště děti vnímají zadání jako první větu – jako prvek, který zpracují hned do první věty. Jak by se vám líbilo rozepsat témata:

- Den, kdy naposledy vyšly noviny...
- Omylem mě zamkli v muzeu!
- Toho rána začala zvířata mluvit lidskou řečí?

Foto archiv autorů

Jak zkrotit nápady

Nápady má každý člověk na světě. Otázkou je, co s nimi udělá dál, jak s nimi naloží, jak je rozpracuje. Během literárních workshopů by se měl autor nápadu naučit myšlenku zachytit, vyhodnotit a rozpracovat do příběhu.

Jak a kde člověka mohou „napadnout“ nápady vhodné k literárnímu zpracování? Zkuste si sami sobě položit otázku, zda vás někdy napadl nápad na příběh:

- když jste spali a zdál se vám sen?
- když jste v autobuse zaslechli zajímavý rozhovor?
- když jste četli článek v novinách?
- když jste byli na vycházce se psem?
- když jste seděli v křesle a jen tak lelkovali?

K napadení nápadem může dojít kdykoli a kdekoli. Nezapomeňte si nápad zapsat!

PŘÍKLAD Z VLASTNÍ ZKUŠENOSTI od Jiřího Walkera: *Na dovolené u moře jsem sledoval příboj. Prostě jsem relaxoval. Všiml jsem si, že na písčitou pláž dorážejí různě široké zpěněné hřbety vln. Napadlo mě spojení krátkých a dlouhých bílých čar s Morseovou abecedou, s jejími tečkami a čárkami. Na tomto nápadu jsem postavil povídku „Konec projektu Příliv“ o podmořské civilizaci.*

PŘÍKLAD Z VLASTNÍ ZKUŠENOSTI od Kláry: *Dcera se na mě tázavě podívala, když jsem řekla, že musíme hlídat mléko, aby nám neuteklo. Vznikl nápad na vyprávění o čertovské holčičce Dorce, která svou babičku chytá za slovo, protože vše chápe doslovně.*

👉 *O čem chceme psát, se musí vejít do tří vět*
Sdílet příběh jednou větou je asi nejtěžší, co po spisovateli můžeme chtít. Přesto to musí jít. Nápad se nesmí rozbít vršením detailů. Pěknou pomůckou je použití ikonografik, do kterých poskládáme příběh známé knihy, a ostatní pak hádají název knihy. Není třeba tvořit v počítači, účastníkům dílny můžeme piktogramy vytisknout a oni je pak skládají za pomoci nůžek a lepidla.

Eragon

👤 **Nekomplikujte první literární texty přehnaně ambiciózními plány na stvoření nejslavnější prvotiny všech dob. A hlavně neexperimentujte, pokud dokonale neznáte základy spisovatelského řemesla.**

👉 *Návrat do školních lavic*

Než si povíme o tom, jaký příběh budeme vyprávět, připomeneme jednoduchá pravidla, která lehkého ve škole nudila, ale pro tvorbu příběhu jsou nezbytná. Měli bychom znát klasické postupy používané při tvorbě příběhu. Když je pochopíme a naučíme se s nimi pracovat, máme způsoby vyhráno.

👉 *Osnova*

I ti nejnámější světoví spisovatelé a spisovatelky si nejdřív stvořili osnovu. Tedy to, o čem bude příběh, co se v něm bude odehrávat, jakou zápletku či konflikt do něj zasadí a jak jej vyřeší. viz *e-verze*

👉 *Volba literárního žánru*

Účastníci workshopu si zvolí žánr, který jim vyhovuje, rádi ho čtou anebo na něj chodí do kina. Musí znát pravidla toho žánru, aby je mohli aplikovat v příběhu. Čtenář okamžitě zjistí, v jakém literárním žánru či prostředí se příběh bude odehrávat. Ve fantasy očekává kouzla, v detektivce pátrání. Líp se tak autorovi se čtenářem naváže kontakt. Oba se pohybují na známé půdě.

— Pokračujte v tvorbě dějové linky (osnovy) již podle toho, zda tento příběh bude:

1. **fantasy**, v němž budou hrát důležitou roli zázračné kameny na hřbetu tajemné knihy;

2. **detektivka** s prvky pátrání po dávné loupeži drahokamů;
3. **zamilovaný příběh** z prázdnin, při němž se po počátečních neshodách sblíží Pepa a Jane;
4. **dobrodružný příběh o přírodě**, dětská parta z města se seznamuje s přírodou a jeskyněmi, objevuje krápníkové dómy, které patří mezi nejkrásnější na světě;
5. **sci-fi akce**, při níž děti objeví v Macoše pozůstatky vesmírné lodi popsané v starší knize.

👤 **Pište svůj příběh tak, jak byste si ho sami od někoho chtěli přečíst.** Pište srozumitelně, napínavě, romanticky, zábavně (zábava je samozřejmě i horor).

👉 *Příběh vyprávěný od začátku, nebo od konce?*
Pokud zůstaneme u příkladu s řetězem, nejsnazší je koncipovat příběh chronologicky a vyprávět ho od začátku do konce. Nejlépe se na to hodí minulý čas. Věřte tomu, je to nejjednodušší.

I v minulém čase však můžeme po řetězu příběhu přeručkovat z konce na začátek, můžeme čtenáři popsat minulost i budoucnost. Z několika článků řetězu, zdánlivě samostatných příhod, pak můžeme ukovat silný příběh. Silné příběhy mohou být v jednom díle i dva, záleží na jejich originalitě a vzájemném propojení. Asi jako když spojíte dva nebo tři silné řetězy a jimi táhnete silný příběh.

Dva příběhy se mohou odvíjet souběžně vedle sebe a jen občas se dotknout a pak se zase znovu rozpojit. Naučte se s těmito řetězy pracovat, protože ony nesou vaše literární dílo. Čím pevnější řetěz, tím zajímavější příběh. Pro začátek si je odborně nazvěme: dějové linky.

👤 **Pokud začínáte s psaním, držte se jednoduchých příběhů, vyprávěných lineárně s důrazem na děj.**

Další cvičení k tomuto textu, ukázky a náměty pro práci na vytváření příběhu naleznete v elektronické verzi tohoto článku na <http://ctenar.svkkk.cz>.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA a KLÁRA SMOLÍKOVÁ

— **POKLUDA, Zdeněk. Unikátní kolekce baťovských novin. *Magazín Zlín*, 2016, č. 3, s. 8.**

Článek je stručnosti popisuje zajímavý tisk firmy Baťa, který je k nahlédnutí v Informačním centru Baťa. Toto centrum je součástí Univerzitní knihovny T. Bati ve Zlíně (<http://www.tomasbata.com/>) a nabízí mimo jiné unikátní kolekci baťovských novin ze tří kontinentů.

— **MOLINOVÁ, Halina. Biblioterapie: psychoterapie, která využívá léčebné účinky četby. *Věřejná správa*, 2016, 27(3), s. 16–17. ISSN 1213-6581.**

Ředitelka Regionální knihovny Karviná nám předkládá článek, ve kterém popisuje navázání spolupráce této knihovny s Domovem Alzheimer v Darkově v Moravskoslezském kraji. Popisuje budování adekvátního knihovního fondu, postupně obměňovaného pomocí cirkulačních souborů knihovny. Dále se zaměřuje na cíle zaměstnanců knihovny, kteří docházejí do Domova nejméně jedenkrát týdně a snaží se prostřednictvím literatury, periodik, hudby, besed a přednášek pomoci klientům tohoto zařízení zkvalitnit jejich život. Závěr článku nabízí i aktivity, při kterých mohou klienti docházet přímo do knihovny.

— **HEMOLA, Hanuš a Jaroslav ČÍSAŘ. Těžká situace Národní knihovny bez nové budovy. *Bibliotéka o knihách ze všech stran*, 2016, 4(9)(2), s. 22–24. ISSN 2336-1921.**

Rozhovor s náměstkem generálního ředitele Národní knihovny PhDr. Hanušem Hemolou osvětluje příčiny možného zavření této instituce na dobu několika let a důsledky z toho vyplývající. Popisuje stávající situaci Národní knihovny z hlediska umístění sbírek, poskytování služeb a pracovního zázemí zaměstnanců. V poslední části se článek věnuje popisu již proběhlých (hotových) oprav Klementina.

— **Peníze pro knihovny! Krajským knihovnám půjde 1,1 miliardy korun. *Věřejná správa*, 2016, 27(4), s. 9. ISSN 1213-6581.**

Příspěvek popisuje Výzvu č. 25 vyhlášenou v rámci specifického cíle 3.1 IROP *Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví*. Finance jsou určeny krajským knihovnám nebo knihovnám plnícím funkci krajských knihoven (mimo Prahu). Podpora se bude týkat kromě zvýšení ochrany (kon-

zervování, restaurování a digitalizace) fondů také například zvyšování bezpečnosti návštěvníků knihoven aj.

— **ŠKYTOVÁ, Alžběta. Den s audioknihou. *Bibliotéka o knihách ze všech stran*, 2016, 4(9)(3), s. 14. ISSN 2336-1921.**

Autorka popisuje akci *Den s audioknihou* a její průběh. Představuje místa, kde se audioknihy čtou, dále vydavatelství, která je nabídla (včetně zmínky o odměnách pro dárcce krve), knihovny a jejich speciální nabídky audioknih v rámci této akce.

— **PILÁŘ, Martin a Jan NĚMEC. Při čtení nahlas texty rozkvetou. *Host: literární měsíčník*. 2016, č. 3, s. 51. ISSN 1211-9938.**

Rozhovor s Martinem Pilařem o audioknihách, jejich vzniku, porovnání s elektronickými i tištěnými knihami. Autor v rozhovoru stručně popisuje vznik vydavatelství OneHotBook, zabývající se vydáváním audioknih. Dále je uveden výběr titulů pro zpracování ve formě audioknih, porovnání trhu se zahraničím (například s Německem) aj.

— **ZMRHAL, Vladimír a Miloš LAIN. Národní technická knihovna v provozu. *Stavebnictví: časopis stavebních inženýrů, techniků a podnikatelů*. 2016, č. 1, s. 34. ISSN 1802-2030.**

Autoři v příspěvku popisují technické řešení vnitřního prostoru budovy Národní technické knihovny v Praze. Při analýze „chování“ budovy byla použita energetická počítačová simulace. Autoři nás podrobněji seznamují s technickým řešením této zcela průchozí budovy, dále vysvětlují aktivaci betonového jádra, model dvojité fasády, celkový model knihovny a na závěr přidávají zkušenosti z provozu budovy.

— **KRATOCHVÍL, Petr. E-knihy: řečnete NE chaosu. *CHIP: počítačový magazín*. 2016, č. 3, s. 94. ISSN 1210-0684.**

Autor na začátku analyzuje výhody a nevýhody elektronických knih (z hlediska zařízení, stahování, formátů aj.). Poté seznamuje s bezplatným nástrojem na třídění knih *Calibre*, který si lze volně stáhnout. Popisuje kroky vedoucí k jeho instalaci i praktickému využití (například možnosti třídění e-knih, konverze formátů, nahrání knih do čtečky atd.).

Před 90 lety, **3. 6. 1926**, se narodil americký básník **Allen Ginsberg** († 1997), jedna z vůdčích osobností tzv. beatnické generace. Proslavil se sbírkami básní *Kvílení a Kadiš a jiné básně*. Vedle samostatně vydaného *Kvílení* u nás vyšly výběry z Ginsbergových básní pod názvy *Vylízanej mozek, Slovy a dechem, Karma červená, bílá a modrá a Neposilejte mi už žádné dopisy*.

Před 70 lety, **6. 6. 1946**, zemřel německý dramatik a prozaik **Gerhart Hauptmann** (* 1862), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1912); k nejznámějším a i u nás hraným dramátům patří např. *Tkalci, Potopený zvon, Před západem slunce, Bobří kožich, Hanička, Krasy* aj.

Před 140 lety, **8. 6. 1876**, zemřela francouzská spisovatelka **George Sand** (vl. jm. Amantine Aurore Lucile Dupin de Francueil, baronka Dudevant, * 1804), používající mužský pseudonym; autorka románů *Consuela, Dáblův močál, Hraběnka z Rudolstadt, Malá Fadetka* aj.

Před 130 lety, **14. 6. 1886**, zemřel ruský dramatik **Alexandr Nikolajevič Ostrovskij** (* 1823), z jehož díla jsou dodnes živé hry *Výnosné místo, Les a Bouře*, která se stala námětem opery Leoše Janáčka *Káťa Kabanová*.

Před 30 lety, **14. 6. 1986**, zemřel argentinský prozaik, básník a esejista **Jorge Luis Borges** (* 1899), který se proslavil svými povídkami v souborech *Fikce, Alef, Brodiová zpráva, Kniha z písku* aj. Česky vyšly šestidílné vybrané spisy, obsahující kompletní povídky a výběr z esejů a básní, a samostatně dále např. knihy *Fantastická zoologie a Obecné dějiny hanebnosti*.

Před 80 lety, **18. 6. 1936**, zemřel ruský spisovatel **Maxim Gorkij** (* 1868), kontroverzní osobnost světové literatury, jehož rozsáhlé dílo básnické, prozaické i dramatické prošlo složitým vývojem, stejně jako jeho vztah k bolševikům, ruské revoluci i sovětskému státu (opakovaně žil v emigraci); autor románů *Foma Gordějev, Matka, Život zbytečného člověka, Městečko Okurov, Podnik Artamonových* či tetralogie *Život Klíma Samgina*, autobiografií *Dětství, Do světa a Moje university* či dramát *Měšťáci, Na dně, Jegor Bulyčov a ti druzí* aj. Před 90 lety, **19. 6. 1926**, se narodil český spisovatel **Josef Nesvadba** († 2005), který se věnoval

především žánru sci-fi; napsal romány *Dialog s doktorem Dongem, Tajná zpráva z Prahy* či *Peklo Beneš* a povídkové soubory *Tarzanova smrt* či *Einsteinův mozek*; psal též divadelní hry a rozhlasové dramaturgie a je autorem či spoluautorem námětů k filmům *Zabil jsem Einsteina, pánové!, Pane, vy jste vdova, Zítřej vstanu a opařím se čajem, Upír z Feratu* aj. a k televiznímu seriálu *Bambinot*.

Před 110 lety, **23. 6. 1906**, se narodil německý spisovatel **Wolfgang Koeppen** († 1996), který se proslavil třemi romány z první poloviny 50. let: *Holubi v trávě, Skleník a Smrt v Římě* (vyšly i česky), v nichž kriticky zobrazuje poválečnou německou společnost; česky dále vyšla autobiografická novela *Mládí*.

Před 80 lety, **23. 6. 1936**, se narodil americký spisovatel **Richard Bach**, autor bestselleru *Jonathan Livingston Racek*, který byl též zfilmován; česky dále vyšly knihy *Dvojplášník, Nic se nestane náhodou, Dar křidel, Nikdo není daleko, Most přes navždy* aj.

Před 105 lety, **24. 6. 1911**, se narodil argentinský prozaik a esejista **Ernesto Sábato** († 2011), který vedle řady esejistických knih (česky vyšel jen *Spisovatel a jeho přízraky*) napsal pouze tři romány, které ho však proslavily po celém světě a vyšly i v češtině: *Tunel, Kniha o hrdinech a hrobech a Abaddón zhoubece*.

Před 90 lety, **25. 6. 1926**, se narodila rakouská spisovatelka **Ingeborg Bachmannová** († 1973); začínala jako básnička sbírkami *Čas na úvěr* a *Vzývání Velkého Medvěda*, pak se ale věnovala próze, esejistice, rozhlasovým hrám a operním libretům; česky vyšly *Básně*, román *Malina*, soubor povídek a novel *Tři cesty k jezeru*, dvousvazkový výběr z esejů *Místo pro náhody* a korespondence s Paulem Celanem *Čas srdce*.

Před 105 lety, **30. 6. 1911**, se narodil polský básník, prozaik a esejista **Czesław Miłosz** († 2004), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1980). Od roku 1951 žil ve Francii a od roku 1960 v USA; v roce 1970 získal americké občanství. Vedle řady básnických sbírek, z nichž česky vyšly výběry či soubory *Mapa času, Hymnus o perle, Svět, To, Traktáty a přednášky ve verších* aj., napsal např. román *Údolí Issy* a eseje *Ztročený duch, Rodná Evropa, Svědeckví poezie, Saligia a jiné eseje, Miłoszova abeceda, deník Myslivcův rok* aj.

Portréty archiv autora

Knihovna Francouzské filmotéky v Paříži

Z esplanády Francouzské národní knihovny sejdem na pěší most Simone de Beauvoir, přejdeme na druhou stranu řeky do dvanáctého pařížského okresu, pokračujeme stále rovně, pak dolů po schodech a parkem dojdeme k dalšímu skvostu současné architektury – k budově původně Amerického centra, kterou projektoval kalifornský architekt Frank Gehry a kde nyní sídlí Francouzská filmotéka. Filmotéka má statut soukromé společnosti, spolku, a řídí se zákonem o spolkové činnosti z roku 1901. Z velké části je financována státem. Obě instituce, Národní knihovna a Filmotéka, nespojují jen most. Vzájemně informují uživatele o svých aktivitách a poskytují držitelům čtenářských průkazů slevy (například na výstavy).

Francouzskou filmotéku založili v září roku 1936 jednadvacetiletý filmový nadšenec Henri Langlois (13. 11. 1914 až 13. 1. 1977) a o dva roky starší budoucí filmový režisér Georges Franju (12. 4. 1912 – 5. 11. 1987). Jejím posláním je získávat, restaurovat a zachraňovat filmy z doby minulé, umožnit jejich zhlédnutí i novým generacím a obohatit tak filmovou výchovu. Ještě před založením Filmotéky Langlois a Franju sháněli a zachraňovali staré filmové kopie. Neshromažďovali jen filmy, ale vše, co s nimi souviselo: kamery, promítačky, plakáty, programy kin, kostýmy, filmové dekorace a publikace vztahující se k filmu. Po roce 1948 se kolem Filmotéky sdružovali zejména François Truffaut, Jean-Luc Godard, Jacques Rivette, Éric Rohmer a Suzanne Schiffman.

Filmový fond se neustále rozrůstal, zvláště prostřednictvím výměn. Langlois uváděl svou sbírku pro veřejnost podle momentální nálady – a byl to často výběr velmi osobní. Filmy, na které se nedostalo (například americké detektivky), promítal Bertrand Tavernier ve svém biografu *Nickel Odéon*. Filmotéka se několikrát stěhovala, roku 1963 získala za podpory Ministerstva kultury prostory v Palais de Chaillot a stala se závislou na státních podporách.

V únoru 1968 byl Henri Langlois pod tlakem Ministerstva financí zbaven funkce administrátora – nabídku místa uměleckého ředitele odmítl. Ihned se ustavil výbor na jeho obranu, jehož členy se stali francouzští filmaři, například Abel Gance, François Truffaut, Alain Resnais, Georges Franju, Jean-Luc Godard, Chris Marker, Jacques Rivette, Alexandre Astruc, Claude Chabrol, Pierre Kast, Claude Berri, Jacques Doniol-Valcroze, Jean-Eustache, André Cayatte, Jean Rouch, Joris Ivens, Robert Bresson, herci Jean-Pierre Léaud, Claude Jade, Françoise Rosay, Jean Marais; ze zahraničí výbor podpořili například Charlie Chaplin a Stanley Kubrick. Proběhly protestní demonstrace a 22. dubna byl Langlois zpátky ve funkci...

Foto Jan Sekal

V létě 1998 oznámila ministryně kultury Catherine Trautmann, že filmotéka bude přestěhována do budovy bývalého Amerického kulturního střediska. Dříve samostatná Filmová knihovna splynula s Filmotékou, která

byla otevřena pro veřejnost 28. 9. 2005. Jejím současným prezidentem je Costa-Gavras.

Filmotéka obsahuje 40 000 filmů z různých období, 23 000 plakátů, 14 500 kreseb, 870 reklamních souborů, 500 000 fotografií, 21 000 knih, přes 500 specializovaných revuí, 30 000 archivních souborů, 4200 kamer, promítaček a jiných přístrojů souvisejících s filmovou tvorbou, 25 000 skleněných desek na promítání (Lanterna magica), 2100 kostýmů, 2300 scénografických prvků. Knihovna samotná je přístupná všem – studentům, badatelům, vyučujícím, cinefilům. Nabízí pestrý výběr dokumentů k prezenčnímu využití. Zvláštní, volně přístupné prostory jsou vyhrazeny sledování filmů, knih a časopisů. Po předchozí dohodě

jsou přístupné fotografie nebo archivy filmařů, producentů, uměleckých spolupracovníků a techniků.

Katalog umožňuje vyhledávat všechny dokumenty nejen knihovny, ale i partnerských institucí. Vstupem pro vyhledávání může být název filmu, jméno konkrétní osoby nebo instituce. Dále je možné hledat v katalogu filmotéky samotná videa, periodika, archiválie, osobnosti (tvůrce plakátů, fotografy, kritiky a filmové teoretiky a historiky).

Volně je přístupných 18 500 knih, které jsou rozděleny do sedmi hlavních oblastí: dějiny filmu, teoretické studie, žánry a témata, publikované scénáře filmů, životopisy, technika, hospodářství a správa. Volně přístupný fond obsahuje i další informační zdroje – referenční publikace (specializované slovníky, profesní seznamy, publikace o národních filmografiích a nemálo diplomek z oboru), rozmanitá periodika od dob filmových počátků do dneška (ve francouzštině i v cizích jazycích; revue kritické, technické, korporativní a tematické). Samozřejmě jsou přístupné internetové databáze – např. FIAF International Film Archive Database umožňuje vyhledávání vyšších článků, CBO Box-Office informuje o návštěvnosti ve Francii uvedených filmů. Knihovna také umožňuje nahlédnout do naskenovaných dokumentů, hlavně vzácných a křehkých publikací dokumentujících počátky fotografie a kinematografie, do archivních dokumentů z různých fondů jako *Triangle Film Corporation*, *Wilfred Ernest*

Lytton Day a *Commission de Recherche Historique*, do periodik z let 1920–1950...

Po předchozí dohodě je možné získat přístup k fotografiím a diapositivům (více než půl milionu) od počátků kinematografie dodnes. Jedná se o fotografie z natáčení, fotografie reklamní, fotografie a portréty významných osobností filmových studií. Za určitých podmínek mohou být fotografie reprodukovány. Odborní pracovníci využívají i zpřístupnění fondu fotografií na dálku.

Vědecké oddělení umožňuje (po předchozí domluvě) přístup k vzácným dokumentům a písemným archivům, zachycujícím dějiny kinematografie a souvisejících technik (více než 30 000 souborů rozdělených do 180 fondů: režiséři, scenáristé, herci a produkční).

Knihovna je prezenční a je otevřena ve všedních dnech kromě úterý. Dokumenty videotéky jsou vydávány po předložení dokladu totožnosti, který je návštěvníkovi po prohlédnutí dokumentu vrácen. Dokumenty není možné rezervovat. Návštěvník musí zaplatit vstupné a předložit výpůjční seznam maximálně 25 filmů. Čekací doba je od 48 hodin do dvou týdnů a závisí na počtu žádostí.

Z OBÁLKY

Knih do vlaku

Projekt *Knih do vlaku* se zaměřuje na rozšíření čtenářství a rozvíjení vztahu ke knihám – a zejména na bezplatné půjčování knih, případně časopisů. Projekt vznikl na popud mikulovské knihovny v roce 2014 a z tamějšího nádraží se rozšířil do desítky měst po celé České republice. Nádražní knihovničky fungují na principu „vezmi knihu, vrať knihu“ (a nemusí být stejná). V roce 2015 byl projekt oceněn diplomem v kategorii Informační počín soutěže Knihovna roku.

Pravidla služby jsou všude podobná: pro cestující čtenáře je vše zdarma; cestující si vybere z nabízených knih a hned, bez jakékoliv administrativy, může začít číst; po přečtení (za den, týden, měsíc, rok) knihu vrátí na regál; přidávat knihy přímo do knihovničky na nádraží může každý zájemce. Na obálku jsme vybrali nádražní knihovničku Knihovny města Ostravy, která tuto službu doprovází zajímavým vizuálním stylem.

Foto archiv knihovny

ZE SVĚTA

Zdroje jsou dostupné v **Knihovně knihovnické literatury**
Národní knihovny ČR

Bavorská státní knihovna a Státní knihovna v Berlíně zpřístupňují své digitalizované fondy přes aplikace určené pro Apple i Android. Obě významné německé knihovny chtějí zpřístupnit své unikátní fondy světového významu všem svým uživatelům. Knihovny nepočítají jen se zpřístupněním pouhých textů ve formě elektronických knih, jak je známe dnes, ale chtějí dokumenty co nejvíce přiblížit originálům. V rámci pilotního projektu zpřístupní 30 titulů prvních vydání německých klasiků. Vybrané texty sahají od doby osvícenství až do 20. století. Digitalizované verze prvních vydání s původním písmem lze ovšem číst jen stěží. Nově vytvářená aplikace umožňuje dnešním čtenářům konfrontovat historické písmo originálu se soudobým písmem. Aplikace pomáhá uživatelům sledovat autentický záznam, který může být opatřen poznámkami a komentáři. Studenti a badatelé mohou porovnávat stránkování, formáty písma atd., i když neumí původní pravopis. První kniha, která je uživatelům k dispozici, je *Faust* J. W. Goetha. Dalším zpřístupněným dílem je Lessingova *Emilia Galotti*, která měla velký vliv na celou generaci německých autorů Sturm und Drang. Aplikaci vytváří pro knihovny mnichovské Digitalizační centrum, které provádí přesnou elektronickou kopii včetně tiskových chyb. Nová aplikace umožňuje čtenářům optimalizovat zobrazení textu pro vlastní potřebu a měnit režimy zobrazení. Uživatel si může označit stránky a pasáže, kopírovat si je do záložek a dělat si poznámky. Všechny stránky lze zvětšovat, procházet jejich miniaturami v navigační liště; tvůrci také aktuálně reagují na zpětnou vazbu od uživatelů.

(BibliotheksMagazin – Jahrgang 11, Ausgabe 31, Nr. 1/2016, s. 12–17)

Univerzitní knihovna v Helsinkách připravila novou akviziční politiku, která bude využívat při nákupu fondu tzv. patrony. Účelem této nové strategie je maximální hospodárné využití zakoupeného fondu, o kterém budou rozhodovat vysokoškolští pedagogové, studenti, výzkumní pracovníci a další zaměstnanci univerzity, kteří potřebují knihovní fondy pro svoji práci. Z ekonomických důvodů není možné zakoupit veškeré potřebné dokumenty, a tak je výběr patrona pro řízenou akvizici velice důležitý. Knihovna předpokládá, že tuto novou strategii bude kaž-

dým rokem revidovat a budou se měnit i patroni pro jednotlivé obory. Univerzitní knihovna v Helsinkách je pochopitelně otevřena pro všechny zájemce, ale musí reflektovat potřeby a zájmy univerzity. Svou akviziční politikou působí ve prospěch otevřené vědy. Chce maximálně zviditelnit své fondy, zajistit jejich dostupnost a propagovat výsledky univerzitních výzkumných prací. Knihovníci musí při nákupu rozlišit knihy, které se stanou jádrem fondu, a ty, které budou aktuální jen krátce. Průběžně sledují statistické ukazatele univerzity – ty jsou také důležitou součástí při budování fondu knihovny. Větší zapojení pracovníků a studentů univerzity se projeví v pozitivním vnímání nezastupitelné role knihovny pro celou akademickou komunitu a zvýšilo zájem stát se patronem knihovny.

(Scandinavian Library Quarterly – Volume 48, No. 4/2015, s. 15–18)

Podduklianská knihovna ve slovenském Svidníku nezahálí ani o prázdninách – již dlouhá léta organizuje atraktivní prázdninové akce pro děti. Vše začalo v roce 1995, kdy knihovna zorganizovala v rámci Evropského roku ochrany přírody týdenní akci *Přírodou za poznáním*. Pro děti byl připraven pestrý program s návštěvou knihovny, ZOO, koupaliště ve Svidníku, ale i svidnické pekárny, kde děti sledovaly pečení chleba a mohly si na něm i pochutnat. V dalších ročnicích byl o tuto formu letních aktivit velký zájem a knihovna přicházela s novými nápady. Zapojila partnery v místě – děti navštívily svidnickou tiskárnu, sportovní centrum, Státní okresní archiv ve Svidníku i řeckokatolický kostel, absolvovaly také výlet do Bardejova. Mimořádný úspěch měl literární karneval, kde se děti přestrojily za své oblíbené pohádkové postavy. Knihovna se snaží, aby její akce souvisely s knihami a četbou, a tak připravila pro děti literární soutěž *Můj otec*, kde měly děti volnou formou popsat své nejbližší. Děti nejvíce ocenily kreativní činnosti, kdy mohly vyrábět obrázky ze slaneho těsta, soutěž ve zpěvu, vyrábění hraček z lýka atd. O prázdninové programy v knihovně mají stále větší zájem děti nejen ze Svidníku, ale i z dalších vesnic, a tak si knihovnice už teď lámou hlavu, co zajímavého pro děti letos připraví.

(Knižnica – Ročník 16, č. 4/2015, s. 71–72)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

<http://ipk.nkp.cz/knihovnicky-institut/knihovna-knihovnicke-literatury/Prirustky.htm>

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Biblioteki za rubežom 2014/1: odkrytyj dostup: sbornik (metodičeskoje izdanije) / redaktory N. Ju. Zolotova, S. V. Puškova. [Knihovny v zahraničí 2014/1: otevřený přístup: sborník (metodické vydání).] Moskva: Centr knigi Rudomino, 2014. 114 stran.

ISBN 975-5-00087-20-4 (chyb.) Tz 40.265

Biblioteki za rubežom 2014/2: odkrytyj dostup: IFLA 2014, Lyon, France / redaktory N. Ju. Zolotova, S. V. Puškova. [Knihovny v zahraničí 2014/2: otevřený přístup: IFLA 2014, Lyon, Francie.] Moskva: Centr knigi Rudomino, 2014. 342 stran.

ISBN 978-5-00087-20-4 (chyb.) Kfe 40.266

ŠKYŘÍK, Petr. Očima informačního vědce. Brno: Flow, 2013. 364 stran: ilustrace (převážně barevné), portréty, faksimile.

ISBN 978-80-905480-0-8 Kr 9.829/B

Yearbook 2014–15 / compiled by Kathryn Beecroft and Simon Edwards. [CILIP: ročenka 2014–15.] London: Facet Publishing, 2015. viii, 420 stran.

ISBN 978-1-85604-709-8

ISSN 1746-9929 Kp 40.217

Organizace knihovních fondů

Classification & visualization: interface to knowledge: proceedings of the International UDC Seminar, 24–25 October 2013, The Hague, The Netherlands, organized by UDC Consortium, The Hague / edited by Aida Slavic, Almila Akdag Salah & Sylvie Davies. [Klasifikace a vizualizace: přístup ke znalostem: materiály z Mezinárodního semináře MDT 24.–25. října 2013, Haag, Nizozemsko, organizovaného Konsorciem MDT, Haag.] Würzburg: Ergon Verlag, 2013. xi, 300 stran: ilustrace.

ISBN 978-3-95650-007-7 Of 40.214

PIEPENBURG, Scott. Digitizing audiovisual and nonprint materials: the innovative librarian's guide. [Digitalizace audiovizuálních a netištěných materiálů: inovativní průvodce knihovníka.] Santa Barbara, California; Denver, Colorado: Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, LLC, 2015. x, 94 stran: ilustrace. Innovative librarian's guide.

ISBN 978-1-4408-3780-7 OI 40.198

Sítě knihoven

BALES, Stephen. The dialectic of academic librarianship: a critical approach. [Dialektika akademické

kého knihovnictví: kritický přístup.] Sacramento, CA: Library Juice Press, 2015. vii, 194 stran.

ISBN 978-1-936117-89-5 Tb 40.196

La Bibliothèque nationale suisse: tout sur la Suisse. [Švýcarská národní knihovna: vše o Švýcarsku.] 2e édition corrigée. Berne: Bibliothèque nationale suisse, 2015. 16 nečíslovaných stran: barevné ilustrace, faksimile.

Taa 9.793/B

Ex libris... Ex bibliotheca...: knižní sbírky Knihovny Národního muzea a jejich dřívější majitelé / kol. autorů. Praha: Národní muzeum, 2015. 294 stran: ilustrace (některé barevné), portréty, faksimile.

ISBN 978-80-7036-468-0 Tde 40.275

Služby knihoven

Czytelnictwo w dobie informacji cyfrowej: rozwój, bariery, technologie / praca zbiorowa pod redakcją Mai Wojciechowskiej. [Čtenářství v době digitální informace: rozvoj, bariéry, technologie.] Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2015. 461 stran: ilustrace. Propozycje i materiały, 90.

ISBN 978-83-64203-38-1 Sf 40.243

České e-knihy v českých knihovnách: ekonomická studie: finální verze / Deloitte, Národní technická knihovna (NTK). Praha: Deloitte Česká republika, 2012. 60 listů: barevné ilustrace.

Sdg 9.837/B

FARMER, Lesley S. J. Library services for youth with autism spectrum disorder. [Knihovnické služby pro mládež s poruchou autistického spektra.] Chicago: ALA Editions, an imprint of the American Library Association, 2013. xxiv, 240 stran.

ISBN 978-0-8389-1181-5 Sbd 40.201

PRÁZOVÁ, Irena a kol. České děti jako čtenáři. Brno: Host; Praha: Národní knihovna České republiky, 2014. 135 stran: grafy, tabulky.

ISBN 978-80-7491-492-8 (Host)

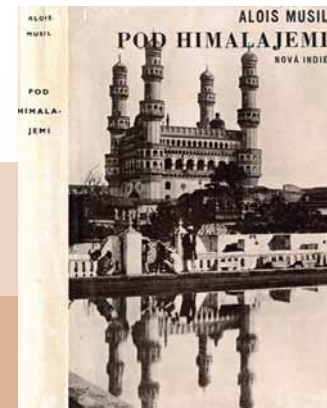
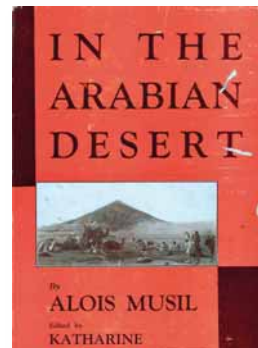
ISBN 978-80-7050-653-0 (Národní knihovna ČR)

Sf 40.257

KNIHOVĚDA

DOMENOVÁ, Marcela, ed. Z dejín knižnej kultúry východného Slovenska I. Prešov: Štátna vedecká knižnica v Prešove, 2009. 254 stran: ilustrace (některé barevné), faksimile. Historické fondy.

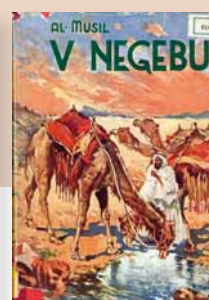
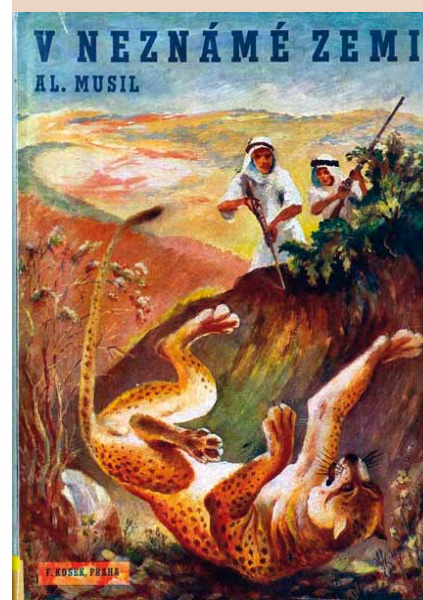
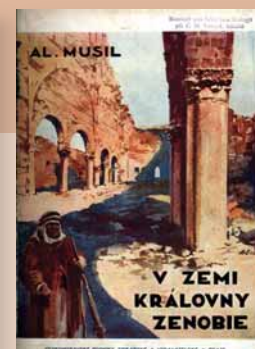
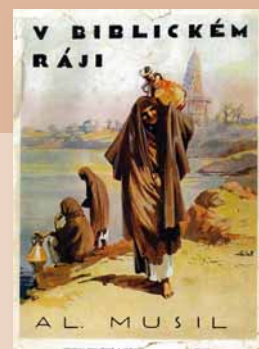
ISBN 978-80-85734-77-5 X 40.229

Z POKLADŮ...

Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově

Knihy Aloise Musila

Jací jsou internetoví Češi čtenáři?

87 % české internetové populace jsou čtenáři knih *

* Přetou alespoň jednu knihu za rok

Základ: celý vzorek, N=505

Za jak silné čtenáře se sami považují?

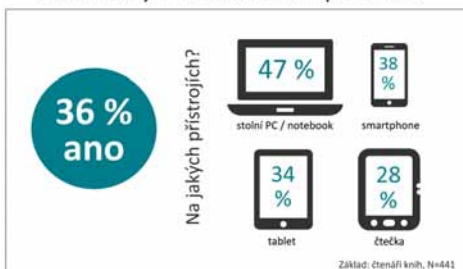
Základ: celý vzorek, N=505

Čtou momentálně nějakou knihu?

Základ: čtenáři knih, N=441

Čtou knihy v elektronické podobě?

Základ: čtenáři knih, N=441

Jak získávají elektronické knihy?

Základ: čtenáři elektronických knih, N=159

si neumí představit číst knihy pouze v elektronické podobě

"Knihy jsou klasika, k papírovým knihám mohou mít lidé cit."

"Mám rád papírové knihy, píšu si do nich poznámky a jde se rychle vracet na různé stránky."

"Mám rád pocit knihy v ruce a její vůni."

"Na počítači se mi špatně čte, ráda ležím při čtení v posteli nebo na pohovce, což se stolním PC nemohu."

Základ: čtenáři knih, N=441

Zdroj: Výzkum Internetoví Češi jako čtenáři 2016, Nielsen Admosphere, internetová populace 15+, N = 505, únor 2016

www.nielsen-admosphere.cz | www.nkp.cz

nielsen | ADMOSPHERE

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic